

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

**FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA HUDEBNÍ KULTURY**

**MUZIKÁL JAKO FÚZE HUDEBNÍCH A DRAMATICKÝCH
ČINNOSTÍ NA 2. STUPNI ZÁKLADNÍCH ŠKOL A VÍCELETÝCH
GYMNÁZIÍCH
BAKALÁŘSKÁ PRÁCE**

Kateřina Tafatová

Specializace v pedagogice: Hudba se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Romana Feiferlíková, Ph.D.

Plzeň, 2022

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, ... 2022

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Mé poděkování patří Mgr. et. Mgr. Romaně Feiferlíkové Ph.D. za odborné vedení, trpělivost, ochotu, vstřícnost, cenné rady a také čas, který mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnovala.

OBSAH

Úvod	1
1 ŽÁNŘ MUZIKÁL	2
1.1 CHARAKTERISTIKA MUZIKÁLU	2
1.2 VZNIK MUZIKÁLU	3
1.3 MUZIKÁLY U NÁS	5
2 HUDEBNÍ VÝCHOVA NA 2. STUPNI ZŠ	7
2.1 HUDEBNÍ A DRAMATICKÁ VÝCHOVA.....	7
2.2 HUDEBNÍ VÝCHOVA V RÁMCOVĚ VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ - 2. STUPEŇ.....	8
2.3 DRAMATICKÁ VÝCHOVA V RÁMCOVĚ VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ – 2. STUPEŇ	9
3 HUDEBNÍ ČINNOSTI	11
3.1 VOKÁLNÍ	12
3.2 INSTRUMENTÁLNÍ	13
3.3 POSLECHOVÉ.....	13
3.4 HUDEBNĚ POHYBOVÉ	14
4 TVOŘIVÁ DRAMATIKA ALIAS DRAMATICKÁ VÝCHOVA.....	16
4.1 TVOŘIVOST	16
4.2 TVOŘIVÁ DRAMATIKA	16
4.3 METODY A TECHNIKY DRAMATICKÉ VÝCHOVY	18
4.3.1 Hra v roli	18
4.3.2 Dramatické strukturování.....	21
4.3.3 Pohyb.....	22
4.3.4 Objevování sebe sama.....	23
4.4 SPOLEČNÉ ZNAKY	23
4.4.1 Práce se zvuky.....	24
5 MUZIKÁL A NÁVRH PRO JEHO MOŽNÉ VYUŽITÍ.....	26
5.1 MUZIKÁL JAKO PROSTŘEDEK	26
5.1.1 Integrace jednotlivých složek	26
5.1.2 Muzikál a vokální prvky	27
5.1.3 Muzikál a instrumentální prvky	29
5.1.4 Muzikál a poslechové prvky.....	29
5.1.5 Muzikál a hudebně pohybové prvky.....	30
5.1.6 Muzikál a tvořivě dramatické činnosti.....	31
5.2 MUZIKÁL A JEHO MOŽNÉ VYUŽITÍ VE VÝUCE	31
6 AŽ ŽIJÍ DUCHOVÉ!	33
6.1 NÁSTIN MOŽNÝCH HUDEBNĚ-DRAMATICKÝCH AKTIVIT K DANÉMU MUZIKÁLU	33
6.2 NÁVRH KONKRÉTNÍCH AKTIVIT.....	35
6.2.1 Píseň „Skřítkové tesaři“	35
ZÁVĚR.....	39
RESUMÉ	41
POUŽITÉ ZDROJE	42
SEZNAM OBRÁZKŮ	44

Úvod

Muzikál je mladá a pestrá forma hudebního divadla. Jeho jednou z hlavních schopností je dokonalá integrace všech prvků – mluveného projevu, hudby a tance. Tato propojenost se stala podnětem bakalářské práce. Důležitou složkou hudebních činností je jejich nutná provázanost, která má navzájem vokální, instrumentální, poslechové a hudebně-pohybové činnosti držet pospolu. Jen tak dokážou plnit svůj účel. Zároveň celému procesu může pomoci předmět dramatická výchova, který má silný mimo-oborový přesah a lze ho tak hojně uplatňovat v rámci ostatních předmětů.

Cílem této práce je přiblížit žánr muzikál a jeho stručnou historii. Dále se seznámit s hudební a dramatickou výchovou na 2. stupni základních škol a víceletých gymnáziích. Konkrétněji poté s jednotlivými hudebními činnostmi a nejvíce využívanými dramatickými technikami. Pokusit se tak nalézt některé společné znaky obou estetických výchov a výhody jejich integrace. Na základě těchto shromážděných informací nalézt shodující se prvky s žánrem muzikál a popsat tak možné využití muzikálu právě při zmíněných činnostech. Zjistit, zda by se tento žánr mohl stát vhodným prostředkem pro tvorbu při hudební výchově se zapojením dramatických metod. Na závěr bych se pokusila uvést konkrétní příklady aktivit na vhodně zvoleném muzikálu.

---

1 ŽÁNŘ MUZIKÁL

První kapitola definuje žánr muzikál, popisuje jeho stručnou historii, zmiňuje základní muzikály a charakterizuje muzikálového herce.

1.1 CHARAKTERISTIKA MUZIKÁLU

Muzikál je relativně mladá a velmi pestrá hudebně dramatická forma divadla, jež vznikla v New Yorku. Často je tvořen na základě literárních předloh a složen obvykle ze dvou částí. Základní jádro tohoto žánru tvoří příběh, libreto a hudba. Obecně tak spojuje prvky činohry, operety, varieté, opery, pop music, jazzu a tance. Lze říci, že jde o syntézu mluveného slova, zpěvu – hudby a tance. V muzikálu se objevují jak příběhy a zpracování tematicky náročné, tak intelektuální, milostné i zábavné.¹

Název „muzikál“ byl nejdříve vnímán v anglickém jazyce pouze jako jméno přídavné „musical“. Později se ovšem označení muselo upřesnit a rozdělil se tak na „musical comedy“, „musical play“ a „musical fable“². Po takto detailním určování však přišla nutnost rázného, úderného a jednoduchého sloganu, kdy Američané zkrátka zanechali pouze slovo „musical“, jež se nyní používá právě jako podstatné jméno. Název „muzikál“ se tedy ukotvil až v polovině dvacátého století, později než vznik samotného žánru.

Základem toho žánru je tedy spíše činohra s hudbou nežli opereta, jak je povětšinou definováno. Muzikál by měl být především opravdový a autentický. Mluvený hlas by měl být přirozený a co nejvíce podobný reálnému životu. Obecně by herecké výkony měly ukazovat skutečné obrazy daných postav za daných situací v psychologickém a sociálním kontextu. Pěvecké a taneční výstupy by měly vyplývat z dané situace a celý příběh tak posouvat kupředu a charakterizovat postavu, místo a čas více do hloubky. Také libreta bývají často velice náročná a velmi nápaditá. Jsou vždy obohacena o práci režisérů, herců, tanečníků a všech ostatních umělců. Ve výsledku tedy záleží, jak si s danou předlohou umělecký soubor poradí a co z daného díla vznikne. Muzikál nemá pevně dané hranice témat, je to spíše žánr s pevně danou formou a nekonečnými možnostmi a

---

¹ PROSTĚJOVSKÝ, Michael. Muzikál expres. *Muzikál expres: Malý průvodce velkým muzikálem*. Brno: Větrné mlýny, s. 21. ISBN 978-80-86907-49-9.

² Jednalo se o revue s humoristickými prvky a pěveckými čísly

---

bohatou fantazií, ve kterém se mohou objevovat nejrůznější příběhy z historie či současnosti.³

Muzikálový soubor musí být obsazen všestranně nadanými herci, kteří ovládají nejen herectví, zpěv a základní taneční styly, ale například i šerm a step. Orchestr musí být schopen hrát klasickou hudbu i jazz. Obecně je tento žánr tak všestranný a zároveň stmelující, že se s ním dá dobře pracovat i ve školním prostředí a díky němu tak rozvíjet mnoho stránek jedince.

1.2 VZNIK MUZIKÁLU

Muzikál jako samostatný žánr populárního hudebního divadla vznikl v New Yorku na světoznámé Broadwayi. Dříve se zde hrály pouze evropské opery a divadlo, které si tvůrci lehce poupravovali, ale stále se jednalo o díla evropská. Nikde jinde nenalezneme místo, kde by muzikál dosahoval takové úrovně, profesionality a konkurence. Vzniku muzikálu také napomohlo postupné zrození amerického nápadu spojit různé prvky dohromady a vytvořit tak komplexní hodnotu. Nové umění tak dostalo možnost se zrodit a zároveň zde i dospět.

Ve dvacátých letech dvacátého století začal hudební průmysl a divadlo silně ovlivňovat jazz. Skladatelé nejprve tvořili *ragtimová*⁴ hudební čísla, minstrelská představení, poté jazzová díla, která se částečně přetvářela i na swingová, aby se tak mohla zároveň stát srozumitelnějšími pro posluchače. Tak vznikl prostor pro úplně nové odvětví hudby, které se zapsalo do dějin a zcela ovlivnilo vývoj hudby. Zároveň tak započal nový jazyk amerického hudebního divadla. Až roku 1927 vznikl první skutečný muzikál *Show Boat*⁵, který obsahuje všechny části – hudbu, zpěv, tanec a děj. Nejen, že se v tomto díle setkáváme s prvním spojením vícero prvků, ale nacházíme zde také různá témata, která předtím nikdy zpracována nebyla – např: alkoholismus, rasová segregace. Je třeba také zmínit důležité a pokrokové dílo *Žebrácká opera*, dále operu (nyní nazývanou muzikálem) bratří Gershwinových *Porgy a Bess (1935)*, jenž je považován za zlomové dílo

---

³ SCHMIDT-JOOS, Siegfried. Muzikál. *Muzikál*. Praha – Bratislava: Editio Supraphon, 1968, s. 22-23. ISBN 02-222-68.

⁴ Ragtime je instrumentální styl, který vznikl syntézou afroamerického černošského folkloru s prvky dobové populární hudby

⁵ Příběh se odehrává na výstavní lodi na řece Mississippi, kde se řeší životní příběhy, rasové předsudky a láska.

---

amerického muzikálu a označovaným nejúspěšnějším broadwayským muzikálem čtyřicátých let je *Anything Goes*.⁶

Začátkem čtyřicátých let dvacátého století se muzikál *Oklahoma!* stal průkopnickým dílem, jenž započal moderní pojetí muzikálu a odstartoval tak novou éru globálního vnímání tohoto žánru. Tento muzikál oslovil široké publikum svým atraktivním tématem, které se týkalo divokého západu a westernovské atmosféry. Značný byl i vložený americký patriotismus, který přidával na atraktivitě. Na Broadwayi se tak začala hrát díla, která řešila společenské otázky a problémy a mohla se tak stát velkým přínosem a obohacením, protože měla co ukázat a říct. Součástí děl se tak nově stává i balet, který je důležitý pro různá ztvárnění.⁷

Kvůli silnému vývoji televizní konkurence a filmového umění na přelomu čtyřicátých a padesátých let se Broadway začala potýkat s výrazným soupeřem. Velké množství mladých tvůrců se zároveň rozhodlo věnovat inovativnějšímu směru, jelikož v profesní sféře měli dveře filmových studií otevřeny, zatímco na Broadway si stále hýčkali své umělce z let třicátých a dostat se sem vyžadovalo daleko větší úsilí. Se snahou zaujmout tak vznikla světoznámá díla jako muzikál *Can-Can* skladatele a libretisty Colea Portera, *My Fair Lady* známé dvojice Fredericka Loeweho a Alana Jay Lerner a *West Side Story* jednoho z nejznámějších muzikálových skladatelů Leonarda Bernsteina. V letech šedesátých se tak muzikál spíše zdokonaloval, nežli vyvíjel. Důsledkem historických událostí a vývoje nonartificální hudby, především rockové, se muzikál obohacoval novými tématy a hudebními prvky. V tomto období proběhla londýnská premiéra muzikálu *Oliver!* Lionela Barta, dále jeden z nejznámějších muzikálů vůbec *Fiddler on the Roof* a typické muzikálové dílo šedesátých let *Hello, Dolly!*. Rozvoj muzikálu se tak přesunul do Londýna, kde vznikla další světoznámá díla velice významného muzikálového skladatele Andrewa Loyda Webbera jako například *Jesus Christ Superstar* a *The Phantom of the Opera*, který vznikl roku 1986.⁸

---

⁶ PROSTĚJOVSKÝ, Michael. Muzikál expres. *Muzikál expres: Malý průvodce velkým muzikálem*. Brno: Větrné mlýny, s. 23. ISBN 978-80-86907-49-9.

⁷ SCHMIDT-JOOS, Siegfried. Muzikál. *Muzikál*. Praha – Bratislava: Editio Supraphon, 1968, s. 59-61. ISBN 02-222-68.

⁸ PROSTĚJOVSKÝ, Michael. Muzikál expres. *Muzikál expres: Malý průvodce velkým muzikálem*. Brno: Větrné mlýny, s. 31-36. ISBN 978-80-86907-49-9.

Od osmdesátých let dvacátého století se muzikál rozvíjel celosvětově. Vzniklo tak nespočet světoznámých muzikálů. V této době ovšem žánr čelil otázce, jakým směrem se má vydat. Zda jít cestou zdokonalování se, ale v jádru se neměnit a vracet se ke kořenům, či si vybrat cestu inovativnější a dělat změny – směřovat ke stylizaci a překonávat naturalismus v inscenacích. Každý autor si vytvořil odpověď na tuto otázku sám a dále s ní pracoval. Další problematika tkvěla ve finanční stránce muzikálové tvorby, která je ve světě divadel jedna z těch nejnáročnějších. Siegfried Schmidt-Joos cituje ve své knize Muzikál Stephena Sondheima: „*Mnoho producentů odsuzuje novoty ne pro věc samu, ale pro to, co považují za prospěšné z hlediska komerčního. Když však tak zkušený a úspěšný producent jako David Merrick uvede na Broadwayi Newleyho muzikál „Stop The World“, který se dává víc než pětsetkrát, pak to přece znamená, že obecenstvo už je připraveno i na experimentální a neobvyklé muzikály. ... Jsme už zase v období přechodu.*“⁹

1.3 MUZIKÁLY U NÁS

Velký podíl na vývoji muzikálu v Československu měli zajisté Jiří Voskovec a Jan Werich. Roku 1946, po návratu Voskovce z emigrace, společně oznámili, že se nadále nechtějí věnovat pouze dosavadní revue, na kterou byli diváci zvyklí, ale rozhodli se vytvářet i moderní činohru a hudební divadlo. Za první americký muzikál uvedený v Československu je označován *Divotvorný hrnec* v Divadle V+W, jehož libreto a hudební texty přeložil právě Voskovec s Werichem. Dokázali tak se svou výbornou znalostí anglického jazyka skvěle přetvořit originál pro české publikum s dostatečnou poetičností, avšak s cílem zanechat potřebnou autenticitu. Premiéra tak proběhla 6. března 1948. V díle sice diváci nemohli vidět své oblíbené „klaunské duo“, ale mohli zaznamenat několik postojů a názorů V+W, které byly do hry vloženy. Pohádková hra se navzdory politické situaci nadále mohla v divadle uvádět, protože se jevila jako apolitická, prvotně řešící rozdíly mezi chudými a bohatými, rasismus či korupci.¹⁰

Rok 1958 započala éra zakládání tzv. *malých divadel* a obnovy taneční písničky v Československu. Ta se zároveň pojí i se startem uvádění zahraničních muzikálových děl a

---

⁹ SCHMIDT-JOOS, Siegfried. Muzikál. *Muzikál*. Praha – Bratislava: Editio Supraphon, 1968, s. 61-62. ISBN 02-222-68.

¹⁰ BĀR, Pavel. Od operety k muzikálu. *Od operety k muzikálu: Zábavněhudební divadlo v Československu po roce 1945*. Praha: edice Disk, 2013, s. 81-98. ISBN 978-80-7437-115-8.

---

komplexním rozvojem literatury, filmové písničky, jazzové hudby a obecně filmového umění.¹¹

Na scénách se tak začala objevovat anglická a francouzská díla, která v 60. letech otevřela dveře americkým muzikálům jako např. *Kiss Me Kate*, *My Fair Lady*, *Can-can*, *Hello, Dolly!*. Roku 1959 vzniklo divadlo Semafor Jiřího Šlitra a Jiřího Suchého. Ti se zároveň svými inscenacemi nejvíce přiblížili k žánru muzikál. Vznikla díla jako *Člověku z půdy* či *Dobře placená procházka*. Avšak první opravdový muzikál, který tak lze považovat díky syntéze zmíněných prvků, diváci zhlédli ve filmovém zpracování *Starci na chmelu*.¹²

Po listopadové revoluci došlo k velkému rozmachu tohoto žánru, protože autoři dostali volnou ruku ve své tvorbě. Muzikál byl do té doby stále vyvíjen, ale zároveň značně ideologicky omezován.

Z české tvorby je třeba zmínit Karla Svobodu a jeho muzikály *Dracula*, *Monte Cristo* a *Golem*. Úspěšným zpracovaným muzikálem u nás byla *Pěna dní* dle předlohy Borise Viana. Dalšími muzikálovými autory jsou Michal David a jeho *Kráska a zvíře*, *Kleopatra* či *Tři mušketýři*, Michal Pavlíček a Ondřej Soukup.

V současnosti lze zhlédnout mnoho kvalitně zpracovaných světových i českých muzikálových děl napříč celou Českou republikou. Zároveň ale také vzniklo a stále vzniká velké množství komerčních muzikálů, které na úkor kvality sází na známé tváře, které dokáží přilákat široké publikum.

---

¹¹ SCHMIDT-JOOS, Siegfried. Muzikál. *Muzikál*. Praha – Bratislava: Editio Supraphon, 1968, s. 252. ISBN 02-222-68.

¹² SCHMIDT-JOOS, Siegfried. Muzikál. *Muzikál*. Praha – Bratislava: Editio Supraphon, 1968, s. 254-255. ISBN 02-222-68.

---

2 HUDEBNÍ VÝCHOVA NA 2. STUPNI ZŠ

Druhá kapitola této bakalářské práce se zabývá předměty hudební výchova a dramatická výchova. Jejich stručnou charakteristikou, hlavními cíli, obsahem a zařazení do Rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání aktualizovaného roku 2021. Tento oddíl se stane východiskem pro následující stěžejní část o muzikálu, jako o syntetickému útvaru, který by bylo možno využít ve školním prostředí jako prostředek umožňující komplexní propojení všech hudebních činností a tvůrčích procesů dramatické výchovy a o následnému návrhu pedagogického propojení hudebních her, aktivit a metod dle autorů ve spojení s muzikálem.

2.1 HUDEBNÍ A DRAMATICKÁ VÝCHOVA

Hudební výchova na 2. stupni základních škol a víceletých gymnáziích má za úkol v edukačním procesu podpořit harmonický rozvoj osobnosti jedince a zároveň v něm prohloubit estetické vnímání, které žák využije k seberealizaci v hudebním prostředí i mimo něj. Jedinec dostane možnost vnímat a vstřebat hudební zážitek, díky kterému dojde k rozvoji hudebních schopností a obecnému prožívání hudebního umění. Zároveň je tak duševní vývoj jedince prohlouben tvořivými aktivitami – pěveckými, instrumentálními a také pohybovými, protože všechny tyto složky spadají mezi hudební činnosti. Také je dokázán terapeutický účinek hudbou, kterému se nadále věnuje samostatná metoda muzikoterapie. Smysl výuky hudební výchovy můžeme rozdělit do dvou základních složek:

a) *výchova k hudbě* – úkolem je porozumět hudební řeči, osvojit si hudební poznatky, porozumět hudební literatuře, vytvořit si pozitivní vztah k hudebnímu světu a dokázat esteticky vnímat hudbu

b) *výchova hudbou* – výchova v širším kontextu, kdy jedinec na základě hudebních činností může rozvíjet schopnosti a dovednosti, dochází k osobnostně sociálnímu rozvoji, žák může objevit různé cesty ve společensko-kulturním spektru a vztahu člověka ke společnosti.¹³

„V tom smyslu mimořádný význam mají průpravné vokální, instrumentální a pohybové činnosti, tedy zpěv, hra na dětské hudební nástroje a hudebně pohybová výchova. Výcvik v záměrném pozorování jednotlivých akustických vlastností znějícího prostoru a

---

¹³ SEDLÁK, František a kolektiv. Didaktika hudební výchovy 2. *Didaktika hudební výchovy 2.* 2. vydání, Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1984, s. 10-11.

---

v uvědomování si jejich vzájemných vztahů na půdorysu hudební formy se připravuje promyšleným střídáním vokálních, instrumentálních, poslechových a pohybových činností...“¹⁴

2.2 HUDEBNÍ VÝCHOVA V RÁMCOVĚ VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ - 2. STUPEŇ

Rámcové vzdělávací programy tvoří soubory závazně daných informací pro tvorbu školního programu v rámci všech úrovní a předmětů. Je rozdělen do několika částí, které jsou zastoupeny danými vzdělávacími obory. Předmět hudební výchova spadá společně s výtvarnou výchovou do sekce *Umění a kultura*.¹⁵

Hudební činnosti dle hudební výchovy v RVP prostupují všemi pěti vzdělávacími skupinami:

Dítě a jeho tělo: rozvoj fyzické aktivity – jemné i hrubé motoriky, relaxace, fyzické zdraví a pohoda, manipulační dovednost

Dítě a jeho psychika: rozvoj řečových schopností, ovlivňuje a podporuje vůli, tvořivost, city, relaxaci, duševní pohodu, psychickou zdatnost, rozvíjí fantazii, připravuje na čtení a psaní

Dítě a ten druhý: procvičuje a dává možnost spolupráce, práce v kolektivu, rozvoj sociálních schopností, ocenění, úcta, vytváření kompromisu, rozvoj píle a vytrvalosti, motivace, nácvik sociálních rolí, dodržování pravidel, akceptování druhých, tolerance

Dítě a společnost: zakotvení ve společnosti, osvojování lidových písní, poznávání uměleckého světa, dětské hry, pocítění sounáležitosti

Dítě a svět: hudebními činnostmi se jedinec seznámí s jinými zvyky a tradicemi, kulturami a uměním.¹⁶

---

¹⁴ HERDEN, Jaroslav. Hudba pro děti. JENČKOVÁ, Eva a Jiří KOLÁŘ. *Hudba pro děti: Vysokoškolská učebnice*. Praha: Karolinum, H + H, 1992, s. 164. ISBN 80-7066-522.

¹⁵ Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání 2021

¹⁶ KOŠŤÁLOVÁ, Vlasta. Proměna hudební výchovy v RVP PV. *Metodický portál RVP.CZ* [online]. Článek převzat z časopisu INFORMATORIUM, 2006, 1 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/468/PROMENA-HUDEBNI-VYCHOVY-V-RVP-PV.html>

Dle upraveného Rámcově vzdělávacího programu pro rok 2021 má učivo v rámci hudební výchovy na 2. stupni ZŠ obsahovat činnosti *vokální, instrumentální, hudebně-pohybové a poslechové*.

Vokální činnosti: pěvecký a mluvní projev, intonace a vokální improvizace, hudební rytmus, orientace v notovém záznamu vokální skladby, rozvoj hudebního sluchu a hudební představivosti, reflexe vokálního projevu

Instrumentální činnosti: hra na hudební nástroj, záznam hudby, vyjadřování hudebních i nehudebních představ a myšlenek pomocí hudebního nástroje, tvorba doprovodů pro hudebně dramatické projevy

Hudebně pohybové činnosti: pohybový doprovod k hudbě, pohybové vyjádření hudby v návaznosti na sémantiku hudebního díla, pohybové reakce na změny v proudu znějící hudby, orientace v prostoru

Poslechové činnosti: orientace v hudebním prostoru a analýza hudební skladby, hudební dílo a jeho autor, hudební styly a žánry, interpretace znějící hudby.¹⁷

2.3 DRAMATICKÁ VÝCHOVA V RÁMCOVĚ VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ – 2. STUPEŇ

Dramatická výchova učí obecně jedince pracovat na základě divadelních a dramatických postupů a kreativně-uměleckými a pedagogickými činnostmi pomáhá rozvíjet osobnostně-sociální jádro jedince. Podstatné kořeny tohoto oboru tvoří *divadlo a drama*. Důležitým bodem celé výuky je v této výchově *proces*, nikoliv výsledný *produkt*.¹⁸

Dramatická výchova v RVP ZV spadá do sekce *Doplňující vzdělávací obory*, které nejsou součástí základního vzdělávání, ale slouží pouze jako doplňující předmět. Může se tedy objevovat jako předmět volitelný, tak i pro všechny povinný či pouze pro určitou skupinu žáků. Proto jakékoliv očekávané výstupy v rámci osnov jsou pouze doporučené. Patří mezi ně například: dodržování postury, hlasová hygiena, mluvený projev, propojování somatických dovedností v rámci verbálního i neverbálního projevu, prožívání

---

¹⁷ Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání 2021

¹⁸ VALENTA, Josef. *Metody a techniky dramatické výchovy. Metody a techniky dramatické výchovy*. Praha: Grada, 2008, s. 40-41. ISBN 978-80-247-1865-1.

---

a rozvíjení hereckých situací, věnování se tvůrčímu společnému procesu při dramatické a inscenační tvorbě, poznávání dramatických prvků, druhů a žánrů atd.¹⁹

Dle RVP ZV by se žák měl během dramatické výchovy věnovat *základním předpokladům dramatického jednání* – psychosomatickým, herním a sociálně komunikačním dovednostem, *procesu dramatické a inscenační tvorby* – práce na postavě, náměty a témata v dramatických situacích, dramatický příběh a situace, komunikace s divákem a *recepti a reflexi dramatického umění* – současná média, žánry, prvky, druhy, světové a české divadlo, osobnosti dramatické tvorby.²⁰

„V dramatickém umění, stejně jako v běžném životě, můžeme sledovat pouze vnější chování osob (jednání, řeč a výraz) a z něho pak usuzujeme na vnitřní prožívání. Práce s tímto principem vede žáky nejen k citlivějšímu vnímání dramatického umění, ale především k citlivějšímu vnímání a porozumění lidem kolem sebe, jejich chování a prožívání a současně k srozumitelnějšímu sdělování vlastních prožitků prostřednictvím svého chování. Jednání v herních situacích rozšiřuje schopnost zažívat, experimentovat, hledat neobvyklá řešení vznikajících situací a v běžném životě nacházet vhodný způsob chování a řešení vznikajících problémů a konfliktů. Přijetí role v herní situaci a vytváření jevištní postavy v procesu inscenační tvorby rozvíjí schopnost empatie, vcítění se do druhého a porozumění jeho chování.“²¹

---

¹⁹ Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání 2021

²⁰ Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání 2021

²¹ MACKOVÁ, Silva. Dramatická výchova v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. *Metodický portál RVP.CZ* [online]. 2005 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/325/DRAMATICKA-VYCHOVA-V-RAMCOVEM-VZDELAVACIM-PROGRAMU-PRO-ZAKLADNI-VZDELAVANI.html>

---

3 HUDEBNÍ ČINNOSTI

„Obsahem intencionální HV ve výchovných a školských zařízeních je znějící hudba reprodukováná (v hudebně-pohybové a poslechové činnosti), interpretovaná (v pěvecké a instrumentální činnosti), případně tvořená vlastní improvizací experimentací s tóny a dalšími hudebně výrazovými prostředky.“²²

Každá z hudebních činností má v hudební výchově své právoplatné místo, ačkoliv dříve tomu tak nebylo. *Poslech hudby* je velmi důležitý již od mladšího školní věku, kdy jedinec dostává možnost si utvářet širší hudební povědomí a do budoucna si tak na jeho základě dokáže vytvořit svůj hudební názor. Dále se také učí intonaci a vytváří si individuální vztah k hudbě. Aktivně se rozvíjí jeho hudební schopnosti i díky provozování hry na nástroj a zpěvu. *Hudebně-pohybové aktivity* prohlubují rozvoj rytmizace a umožňují hlouběji vnímat hudební dílo, především jeho rytmus. *Improvizační složky* se připojují kvůli rozvoji spontánnosti, náhlým reakcím, přímému jednání za určitých okolností. Pokud si dítě alespoň z části během svého vývoje osvojí hudební schopnosti, dokáže se v budoucnu lépe orientovat v hudebním světě, snadněji si vytvoří svůj vlastní pohled na určitá hudební díla a jejich symboliku a jednodušeji pochopí vazby mezi hudebními díly v rámci reprodukce i poslechu. Každému dítěti by se od útlého věku mělo dostávat všech hudebních činností, nejen kvůli jejich pestrosti, ale také kvůli lehčímu vyhranění se v budoucích individuálních hudebních zájmech.²³

Hudební činnosti by neměly být nikterak izolované, ale právě naopak maximálně propojené. Existují mezi nimi vazby, které vytváří komplexní estetický útvar. Všechny složky by měl učitel vědomě propojovat a s tímto účelem je dále předávat. Žák by tento smysl měl objevit a pochopit sám. Celý proces úzce souvisí s dospíváním pubescentů, prohlubováním jejich myšlenkových procesů, dokonalejší hudební představivostí a hudebním vnímáním.²⁴

---

²² PLÉHA, Tomáš. *Kompendium hudební výchovy*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2007, s. 93. ISBN 978-80-7204-431-3.

²³ PLÉHA, Tomáš. *Kompendium hudební výchovy*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2007, s. 93. ISBN 978-80-7204-431-3.

²⁴ SEDLÁK, František a kolektiv. *Didaktika hudební výchovy 2. Didaktika hudební výchovy 2. 2. vydání*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1984, s. 68.

3.1 VOKÁLNÍ

„Rozvoj vokálně reprodukčních a intonačních schopností je neopomenutelnou součástí hudebně výchovného procesu na základní škole. Se získáváním znalostí intonačních pojmů vzrůstá i schopnost vokální reprodukce a analýzy, zvyšuje se kvalita hudebního vnímání a chápání hudby.²⁵

Důležitým cílem je žáky seznamovat s hlasovou výchovou, nechat poznávat a učit na základě hudebního díla. K tomu neodmyslitelně patří také zpěv a s ním i celá již zmíněná hlasová průprava. Snahou je dokázat vytvořit co nejvyšší pěveckou úroveň jednotlivců, aby je samotné bavilo se hudebně vzdělávat a mohli mít z procesu co největší zážitek. Učitel by měl předat žákovi základní pěvecké dovednosti, rady, jak se o svůj hlas dlouhodobě starat a umět nalézat svá problematická místa při hlasovém a pěveckém projevu a jak se je pokoušet odstranit či alespoň eliminovat.²⁶

Hlasová průprava by měla být tedy zařazena do každé hodiny, aby rozvoj dovednostní byl maximálně efektivní. Významnými činnostmi jsou *dechová cvičení*, procvičování *hlavového tónu a výslovnosti*, rozšiřování *pěveckého rozsahu* různými technikami a aktivitami, které jsou vhodné pro danou věkovou skupinu. Všechny tyto části se dají spojit v komplexní cviky, při kterých si procvičí zároveň více vokálních dovedností najednou. Dá se jimi například zahájit vyučovací hodina a mohou sloužit jako zaktivování se pro následující aktivity. Je třeba také veškerá cvičení přizpůsobit dané školní skupině dle jejich dosavadních hudebních zkušeností a schopností. Poté se podrobně lze věnovat *správnému postoji, dýchání, artikulaci a otvírání úst, nádechům, frázování, výslovnosti koncovek, intonaci, vokalizaci, nasazování samohlásek, vázání, přidechům, prožívání a vyjadřování emocí, které úzce souvisí s estetickým zážitkem a projevem jedince atd.²⁷*

---

²⁵ SEDLÁK, František a kolektiv. *Didaktika hudební výchovy 2. Didaktika hudební výchovy 2.* 2. vydání, Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1984, s. 160.

²⁶ DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. 3. Ostrava-Mariánské Hory: Montanex, 2010, s. 12. ISBN 978-80-7225-329-6.

²⁷ DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. 3. Ostrava-Mariánské Hory: Montanex, 2010, s. 14-19. ISBN 978-80-7225-329-6.

3.2 INSTRUMENTÁLNÍ

Již J.A. Komenský věděl, že představit dětem hudební nástroje a nechat je na ně hrát a poznávat, je důležitou složkou hudebního vzdělávání.²⁸ Pro nás byl v tomto odvětví průkopníkem Carl Orff a jeho nástroje pro jakékoliv věkové skupiny s různou hudební zkušeností. Vybavením školní třídy by měly být tedy jednoduché dětské Orffovy nástroje jako xylofon, zvonkohra či metalofon anebo různé bicí nástroje či keyboard. Díky hře na hudební nástroj může být žák více motivován a na jeho základě tak lépe pochopit melodickou linku, rytmus atd. To činí tuto složku velmi atraktivní a většinou si ji sami žáci vyžadají.²⁹

„Hra je nemyslitelná bez tvořivosti. Základní metodická zásada orffovské práce zní: umožnit dětem maximum aktivity a maximum sebevyjádření. Dítě se učí, jak tvořit vlastní rytmy nebo melodie. ... Hranice mezi reprodukcí a vlastní produkcí nejsou pevné.“³⁰

Instrumentální část je samozřejmě úzce spjata s ostatními činnostmi. Dítě si v této části také osvojuje improvizaci, která mu pomůže se vnitřně aktivně zapojit a projevit. Používá zároveň i hlasu a vnímá rytmus. Na úplných začátcích se třída může naučit různá *říkadla* a jejich následnou rytmizaci a instrumentální doprovod, hudebně dokreslovat mluvené či zpívané *dialogy* a *dramatická ztvárnění*, naučit se *základní rytmická cvičení* jako jedinec a poté ve spolupráci ve skupině, *improvizační cvičení*, vymyšlení *textů a jejich rytmizaci a melodií*, *hru na bicí a ostatní nástroje*, různé písničky a jejich jednoduché doprovody, různé pohybové aktivity do rytmu, pohybovou improvizaci za doprovodu nástrojů atd.³¹

3.3 POSLECHOVÉ

K osobnostnímu rozvoji je třeba znát i hudbu komorní a orchestrální. K té se žáci nejlépe a nejsnáze dostanou formou reprodukovanou. Před jednotlivými poslechy je třeba se seznámit se základními harmonickými názvy, hudebními formami a dějinami, aby

---

²⁸ DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. 3. Ostrava-Mariánské Hory: Montanex, 2010, s. 67-70. ISBN 978-80-7225-329-6.

²⁹ DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. 3. Ostrava-Mariánské Hory: Montanex, 2010, s. 67-70. ISBN 978-80-7225-329-6.

³⁰ HURNÍK, Ilja a Petr ERBEN. *Česká Orffova škola: 1. začátky*. Praha-Bratislava: Supraphon, 1969, s. 11. ISBN 02-263-69.

³¹ HURNÍK, Ilja a Petr ERBEN. *Česká Orffova škola: 1. začátky*. Praha-Bratislava: Supraphon, 1969, s. 11-24. ISBN 02-263-69.

---

se jedinec dokázal lépe zorientovat v hudební díle a pochopit autorův záměr. Cílem je osvojit si určitý repertoár, který je určený pro danou věkovou skupinu. Velkou hodnotu má estetický zážitek, který v jedinci zůstane a pomůže mu vytvořit si emocionální vazby k hudebnímu světu. Před poslechem by měl učitel žákům poradit, jak se připravit a na co se zaměřit. Může se seznámit se skladatelem a dobou, ve které působil. Upřednostňuje se také osobní zkušenost vyučujícího a jeho zážitek s daným hudebním dílem.³²

„Úkol je stále stejný: vytvořit ve třídě didaktickou situaci, ve které žák porozumí hudebnímu sdělení, jinými slovy bude připraven vnímat hudbu jako řeč. ... Prvky významné z hlediska působnosti na posluchače budeme z cvičných důvodů vyčleňovat, tento pedagogický záměr však nesmí narušit jedinečnost globálního zážitku, samozřejmě podepřeného tvořivě hravým hledáním a nalézáním logických souvislostí.“³³

Pokud k poslechu hudby budeme přistupovat jako k procesu, který se budeme snažit vnímat jako řeč, dojde k rozvoji poslechových dovedností. Žák může reagovat zpěvem, pohybem, hrou na nástroj, tzn. svou určitou představu přetvoří na praktickou činnost. Vhodná hudební díla jsou ta *programní*, která mají mimohudební myšlenku a snaží se tak vystihnout určité děje, události, místa, atmosféru atd.³⁴

3.4 HUDEBNĚ POHYBOVÉ

Pro hudebně pohybovou nauku je důležitý hudební doprovod, kterému jsme se věnovali v předešlé kapitole o instrumentálních činnostech. Základ této nauky spočívá v dětské pohybové tvořivosti, jejich představivosti a fantazii. Děti se rády hýbou ze samé podstaty, nepotřebují k tomu účel. Doprovází je přitom radost pouze z toho, že se mohou pohybovat. Tuto složku je třeba najít i v taneční výchově, protože přispívá k autenticitě a postupnému zkvalitnění pohybů při znějící hudbě. Úzce tato výchova souvisí s dětskými představami a jejich následným propojením. Smysl proto nelze hledat v naučených krocích, ale v individuálních pohybech, kterými se daný jedinec pohybově vyjádří. Důležité je také osvojování znaků lidových tanců, díky kterým se zároveň dokáží

---

³² DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. 3. Ostrava-Mariánské Hory: Montanex, 2010, s. 83-84. ISBN 978-80-7225-329-6.

³³ HERDEN, Jaroslav. *Hudba jako řeč: O poslechu doma i ve škole*. Praha: Scientia, spol. s. r. o., pedagogické nakladatelství, 1998, s. 36. ISBN 80-7183-126-3.

³⁴ HERDEN, Jaroslav. *Hudba jako řeč: O poslechu doma i ve škole*. Praha: Scientia, spol. s. r. o., pedagogické nakladatelství, 1998, s. 10-11. ISBN 80-7183-126-3.

---

lépe orientovat v lidové hudbě. Během těchto hodin se mohou žáci zkusit převtělovat do různých podob, ztvárňovat emoce, chodit po různých površích atd. Na prvním místě je již zmíněná práce s představami a jejich přetransformování do exprese.³⁵

Tato část hudební výchovy může být například inspirací pedagogům tělesné výchovy, kde hudebně-pohybové činnosti lze využít při jejich výuce. Lze pouze potvrdit fakt, že hudební výchova má přesah a lze její techniky využít v mnoha odlišných směrech. Mimo dechová cvičení, relaxaci, práci s dynamikou, se žáci na 2. stupni seznámí s různými druhy tanců – např. *pochod, kankán, valčík, čardáš, mateník, furiant, taneční kroky k písním jako foxtrot, blues, tango, rokenrol, country dance atd.* Jde však především o vnímání rytmu a porozumění spojitosti mezi hudební a pohybovou složkou.³⁶

---

³⁵ KURKOVÁ, Libuše. *Dětská tvořivost v hudbě a pohybu: Pro lidové školy umění*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1981, s. 61-62. ISBN 14-649-81.

³⁶ KULHÁNKOVÁ, Eva. *Hudebně pohybová výchova: Metodická příručka pro hudební výchovu ve škole*. Praha: Portál, 2000, s. 109. ISBN 80-7178-437-0.

---

4 TVOŘIVÁ DRAMATIKA ALIAS DRAMATICKÁ VÝCHOVA

4.1 TVOŘIVOST

Tvořivost je univerzální lidskou schopností, kterou využíváme při mnoha životních situacích. Uplatňuje se v různých činnostech – vědních, uměleckých, praktických či sociálních. V dětském světě a jeho objevování je důležitým aspektem, protože tvůrčí činnosti a obecná dětská tvořivost je nepostradatelnou složkou pro vývoj osobnosti. Tvůrčí dítě poznává již dávno objevené skutečnosti světa a společnosti, zatímco pro něj jsou ze subjektivního hlediska zcela nová. Nepřebralo je od společnosti, ale jeho tvůrčí činností „vznikly“.³⁷

Oproti dospělým bytostem schází u dětí plánovitost a předem vytvořený cíl při tvůrčí činnosti, proto by se dalo říci, že *hra* je v tomto ohledu neoddělitelnou částí. Během celého procesu si jedinec osvojuje mnoho principů, které sám nevnímá a jejich podstatu může pochopit s odstupem času. Tvůrčí proces u dítěte probíhá velmi spontánně a bez rozmyšlení. Drobné dramatické či taneční úryvky vznikají téměř ihned. Je schopno velmi rychle zareagovat na daný text a na jeho základě tak zazpívat jednoduchou melodii. Důležitým bodem v těchto procesech je přístup učitele a jeho osobnost. Často děti své nápady nedokáží podchytit a tudíž zrealizovat, proto by měl pedagog zároveň být velmi empatický a vnímavý, aby dokázal své žáky pochopit a pomoci jim nalézt cestu při jejich vlastní tvorbě.³⁸

4.2 TVOŘIVÁ DRAMATIKA

Pedagogika se ve 20. století začíná zaměřovat na tvořivou stránku jedince, a především na tu emocionální, která se přidává k dosavadnímu racionálnímu pojetí. Důležitost tak nově dostávají obory umělecké. Vizí tvořivého dramatu je žákovi předat srozumitelnější vhled do života na základě prožitých okamžiků v rámci praktických hodin. Obecně se začala zdůrazňovat ona subjektivita jedince, jeho zkušenosti, zážitky, pocity, výtvoř, vztahy vůči ostatním lidem a věcem, prověření samostatnosti, důvěry,

---

³⁷ *Tvořivá dramatika 1: Časopis o dramatické výchově, literatuře a divadle pro děti a mládež* [online]. XXIV. Praha, 2013 [cit. 2022-04-04]. ISSN 1211-8001. Dostupné z: https://www.drama.cz/periodika/td_archiv/td2013-1.pdf, s. 16-17.

³⁸ KURKOVÁ, Libuše. *Dětská tvořivost v hudbě a pohybu: Pro lidové školy umění*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1981, s. 10-11. ISBN 14-649-81.

---

spolupráce, tolerance atd. K nejlepším interakcím v rámci těchto bodů lze dojít tzv. *dramatickou situací*, proto tedy není divu, že se tvořivá dramatika (dramatická výchova) stala ke konci 20. století vůdcem tohoto směru.³⁹

Definovat celý obor je velice komplikované, protože zahrnuje nepřehledné množství svých účelů. Důležitým bodem je přístup pedagoga, který se musí zpočátku seznámit se svojí pracující skupinou a přizpůsobit jí veškeré aktivity a dokázat stanovit cíle.

Se zavádějícími myšlenkami vůči tomuto oboru se můžeme potýkat hned v několika směrech. Jedním z častých předpokladů je mylné synonymum *hra* rovná se dramatická výchova. Hra bez pochyby patří k tomuto oboru a je s ním spjata, ale pouze do určité míry. Tvořivá dramatika je daleko komplexnější, nežli pouhé zpestření výuky zvýšenou koncentrací či výsledným uvolněním a hrou s určitými pravidly a rolemi.

„Dramatická (resp. divadelní) výchova je systém řízeného, aktivního uměleckého, sociálního a antropologického učení dětí či dospělých založený na využití základních principů a postupů dramatu a divadla, se zřetelem na jedné straně – ke kreativně-uměleckým (divadelním a dramatickým) a k pedagogickým (výchovným či formativním) požadavkům a na druhé straně – k bio-psycho-sociálním podmínkám (individuálním i společným možnostem dalšího rozvoje zúčastněných osobností).“⁴⁰ Tento obor bychom také mohli jinak nazývat například již zmíněným termínem *tvořivá dramatika*, se kterým pracuje mnoho institucí, dále se můžeme setkat například s *výchovnou dramatikou*, *edukativním dramatem*, *školním dramatem*.⁴¹

Nejdůležitějším úkolem tvořivé dramatiky je rozvíjet *obrazotvornost, intuici, tvořivost, vztahy ve skupině, samostatné a osobitého myšlení, poznávat a pracovat se svými emocemi a zážitky*. Všechny tyto body mají svou určitou hodnotu pro každého

---

³⁹ MACHKOVÁ, Eva. *Metodika dramatické výchovy: Zásobník dramatických her a improvizací*. 13. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2015, s. 12-13. ISBN 978-80-7068-298-2.

⁴⁰ VALENTA, Josef. *Kapitoly z teorie výchovné dramatiky*. Praha: ISV nakladatelství, 1994, s. 40. ISBN 80-85866-06-4.

⁴¹ VALENTA, Josef. *Kapitoly z teorie výchovné dramatiky*. Praha: ISV nakladatelství, 1994, s. 40. ISBN 80-85866-06-4.

---

jedince na světě a jsou tak důležité pro vývoj společnosti v rámci globálního vnímání světa.⁴²

4.3 METODY A TECHNIKY DRAMATICKÉ VÝCHOVY

Metody a techniky dramatické výchovy slouží k započetí procesu žákovu učení. Dle Valenty můžeme metody rozdělit do několika sekcí:

A.

- *Metoda (ú)plné hry*

B.

- *Metody pantomimicko-pohybové (např. metoda živých obrazů, různé druhy pantomim, pohybů, důležitými aspekty je cílené „pozorování“ a ztvárnění)*
- *Metody verbálně-zvukové (např. metoda dialogu, diskuze, brainstormingu atd.)*

C.

- *Metody graficko-písemné (např. práce s dokumenty, deníky, mapami, obrazy atd.)*
- *Metody materiállově-věcné (např. práce s loutkou, maskami, různými stavbami a předměty atd.)⁴³*

Existuje mnoho dalších rozdělení vytvořených jinými autory.

4.3.1 HRA V ROLI

Hra v roli je velmi důležitá metoda v dramatické výchově. Má za účel nechat jedince se svobodně a spontánně projevit. Následně dochází k analýze jednotlivých osob a skupiny jako celku. Hlavním přínosem se stává učení se sociálních rolí a schopnost navazování mezilidských vztahů se zpětnou vazbou a rozbořením. Žáci se tak snaží vžít do rolí, ztotožňovat se a uvažovat nad jednáním a úkony jiné postavy. Jedná se tak o typické *improvizované jednání* ve výchovné dramatičce, nikoliv práci se scénářem, jak je tomu

---

⁴² MACHKOVÁ, Eva. *Metodika dramatické výchovy: Zásobník dramatických her a improvizací*. 13. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2015, s. 19-20. ISBN 978-80-7068-298-2.

⁴³ VALENTA, Josef. *Kapitoly z teorie výchovné dramatiky*. Praha: ISV nakladatelství, 1994, s. 122. ISBN 80-85866-06-4.

---

běžné v jiných výchovných procesech. Důležitým bodem je také rozehrávání dané situace za pomoci rozdělených rolí.⁴⁴

Při metodě hraní rolí se využívají tři typy:

- *Simulace* – Tento typ se v dramatické výchově využívá tehdy, když jedinec hraje sám sebe v určitých situacích, ve kterých se momentálně nenachází, ale pouze si je představí a uměle vytvoří. Vědomě tedy jedná tak, jak by pravděpodobně v takových situacích jednal.
- *Alterace* – Při tomto typu se jedinec vžívá do zcela jiné postavy, přebírá tak její postoje, prožívání atd. Z dané situace si odnáší jiný prožitek a pocity. Zde se již pracuje v rovině divadelní.
- *Charakterizace* – Tento typ je jakousi prohloubenější alterací. Při převzetí role dochází k podrobnějšímu rozboru a reflexi. Rozvíjí se hlubší motivace a chování a do větší hloubky se analyzuje jádro postavy.⁴⁵

Osobnost jedince se v charakterizaci promítá a je třeba dbát na věkovou úroveň zvolených etud a cvičení. Dále je třeba brát ohled na psychickou i fyzickou vyspělost žáka. Pro upřesnění se nejedná o přípravu jevištního herce, ale jakýsi způsob přiblížení se herectví. Jedinec dostane šanci se podrobněji věnovat například mezilidským vztahům a jejich vazbám v rámci situace a skupiny. Může tak rozeznávat různé typy chování a odůvodňovat si je. Machková zmiňuje několik charakterizačních her – *hra na přirovnání, kdo je kdo, co by to bylo, kdyby to bylo, ve smyslu toho slova, charakteristický pohyb, sochy, rozvíjení scén, charakteristiky, klobouky, jak jsem starý, dvojice, cestující a diváci, obrazy atd.* Toto jsou hry, které se běžně využívají při hodinách dramatické výchovy. Učitelé si je do jisté míry sami upravují, ale podstata těchto her a jejich cíl zůstává stejný.⁴⁶

Další téma, které neodmyslitelně patří k metodě hraní rolí je *improvizace*. „...musí jít o takové umění, které vnímáme v čase, tedy o hudbu, básnictví, umění dramatické,

---

⁴⁴ VALENTA, Josef. *Kapitoly z teorie výchovné dramatiky*. Praha: ISV nakladatelství, 1994, s. 29-30. ISBN 80-85866-06-4.

⁴⁵ VALENTA, Josef. *Kapitoly z teorie výchovné dramatiky*. Praha: ISV nakladatelství, 1994, s. 216-217. ISBN 80-85866-06-4.

⁴⁶ MACHKOVÁ, Eva. *Metodika dramatické výchovy: Zásobník dramatických her a improvizací*. 13. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2015, s. 56-57. ISBN 978-80-7068-298-2.

---

*řečnictví, tanec. Všechna tato umění potřebují určitý čas, abychom jejich plody v jeho postupu vnímali. ... Své umění předem nepřipravuje písmem, ani si k němu předem nevytvoří žádný plán.*⁴⁷

Tato technika v dramatické výchově nutí žáka jednat v daném okamžiku a reagovat tady a teď. Teoreticky tak vzniká i v přítomném okamžiku celá situace. Na jednom pólu hry v roli může být právě improvizace a na druhém konci *interpretace*, která probíhá na základě připraveného dramatického textu, resp. scénáře. Příkladem může být například dramatizace nějaké pohádky a již hotových textů, kdy okolnosti a postavy jsou zcela jasné a předem podrobně popsány.⁴⁸

Pro všechny účastníky, ať již zkušené, či zcela nezkušené, je vhodná improvizace formou *rytmického pohybu a pantomimou běžných situací*. Skupina není podmíněna k tomu, aby musela hovořit a navzájem se ještě soustředit na další aspekt. Je tak vhodná i pro jedince, kteří mají určitý problém s vyjadřováním se pomocí slov a také u skupiny, která má jazykovou bariéru. Náročnější verzí jsou tzv. *etudy*, kdy skupiny po několika lidech i sólo improvizují. Jedná se tak již o ucelenou aktivitu, ve které je zcela zřetelný začátek, střed, konec i pointa.⁴⁹

Při improvizacích lze uplatnit několik ostatních uměleckých směrů, například práci s hudbou, výtvarným uměním atd.

Závěrečným důležitým bodem v této kapitole je *reflexe a hodnocení*. Jedná se o zcela přirozenou složku vzdělávacího procesu s určitým přesahem. Základní funkcí je shrnutí toho, co se odehrálo a stalo, vše, co dokážeme popsat, vše, co jsme našli a objevili. Dále můžeme hledat určitý osobnostní pokrok žáka jako jedince a také skupiny v rámci dané hry. Reflexe tedy slouží učiteli k tomu, aby dostal zpětnou vazbu a mohl tak zjistit, jak dané aktivity žáci vnímají.⁵⁰

---

⁴⁷ SÝKORA, Václav Jan. *Improvizace včera a dnes*. Praha: Panton, 1966, str. 8

⁴⁸ VALENTA, Josef. *Kapitoly z teorie výchovné dramatiky*. Praha: ISV nakladatelství, 1994, s. 217-218. ISBN 80-85866-06-4.

⁴⁹ MACHKOVÁ, Eva. *Jak se učí dramatická výchova. 2*. Praha: Nakladatelství AMU, 2017, s. 111-113. ISBN 978-80-7331-089-9.

⁵⁰ VALENTA, Josef. *Kapitoly z teorie výchovné dramatiky*. Praha: ISV nakladatelství, 1994, s. 137-138. ISBN 80-85866-06-4.

4.3.2 DRAMATICKÉ STRUKTUROVÁNÍ

Dramatické strukturování se řadí mezi metody dramatické výchovy, při kterých žáci dojdou k určité myšlence či sdělení. Základem je téma, které si jedinci osvojí a díky jeho podstatě vzniká výstavba daného projektu. Žáci se tak samostatně rozhodují a jsou vystaveni vlastnímu chtění. Učitel zvolí téma aktivity, teprve poté se zvolí určité techniky. Může čerpat z různých koutů humanitních odvětví a umění – např. kronik, encyklopedií, filmů, dokumentů, výtvarného umění atd. Tuto metodu lze využít i v jiných předmětech nežli dramatické výchově. Má přesah a jde ji tak uplatňovat mezioborově. Lze zde využít několik principů: *chronologické řazení, retrospektiva, pohled ze dvou či více stran, výměna rolí, pohled z odstupu, pohled dopředu*.⁵¹

Příklad hojně využívaných dramatických technik dle Machkové:

- *Živý obraz* – Obraz tvoří „živí lidé“, proto tento název. Je to nehybné zobrazení dané situace bez mluveného slova.
- *Titulkování* – Slouží ke slovnímu vyjádření podstaty obrazu.
- *Horká židle* – Jedinec sedící na židli odpovídá na dotazy a upřesňuje tak charakter své postavy.
- *Postoje vůči objektu, postavě* – Hlavní hráč zaujme místo v prostoru a ostatní vůči němu přizpůsobí svou vzdálenost a pozici v rámci jejich vztahů a názorů.
- *Alej, ulička svědomí* – Ostatní hráči připraví uličku a sdělují své postoje k procházející se hlavní postavě.
- *Vnitřní hlas, alter ego* – První hráč vyslovuje myšlenky toho druhého na základě projevů jeho emocí a pohybů.
- *Dabing* – První hráč hraje pantomimu, druhý ji dabuje.
- *Monology* – Vyjadřování se jednoho hráče např. na základě jeho myšlenek.

---

⁵¹ MACHKOVÁ, Eva. *Jak se učí dramatická výchova*. 2. Praha: Nakladatelství AMU, 2017, s. 132-134. ISBN 978-80-7331-089-9.

-
- *Interview, tisková konference* – Zjišťování okolností a informací ohledně ostatních postav.
  - *Výměna hráčů v rolích* – Jedinec hraje odlišnou postavu, nežli je on sám nebo si hráči prohodí role navzájem.
  - *Kolektivní role* – Skupina vyjadřuje jednu postavu.
  - *Životopisy, jeden den v životě...* - Popisuje postavu konkrétněji, do hloubky. Seznámí ostatní hráče s jeho minulostí.
  - *Zvukové příběhy* – Děj je dotvářen zvuky či hudbou, které by popisovaly akce hráče.⁵²

Díličními technikami tak lze naplnit obsah metod.

4.3.3 POHYB

Pohyb a tělo jako nástroj neodmyslitelně patří k dramatické výchově a jejím technikám. Využívá se zde představa jedince, jeho fantazie, orientace v prostoru, reakce na rytmus a tempo, dynamiku, okolní prostředí, podněty, věci a ostatní přítomné. Veškeré počáteční impulsy pramení z nitra jedince, skrze které se dokáže transformovat do určitých podob. Jedinec se seznámí s hrou a imaginací, motivací k pohybu, pantomimou, rytmickým cvičením a hrou na sochy. Důležitou roli zde zastupují *vnitřně hmatové vjemy* (důležité je to, co při daných pohybech vnitřně prožíváme a vnímáme), jejichž uvědomění si je nepostradatelné pro vývoj rozvíjejícího se pohybu a jeho uskutečnění.⁵³

Existuje zde několik sekcí, kterým se dá věnovat a jsou úzce spjaty s hudbou. Především se dá věnovat rytmu a pohybu, ale nalezneme i práci s tělem, hlasem a hudební složkou zároveň. U pantomimy je náročné se držet svého vnitřního já a nepředvádět se, k čemuž tato technika občas vyzývá. Pohyby i gesta by měla zůstat autentická a minimalistická.

Dále hojně využívanými technikami při pohybu v dramatické výchově je práce s Orffovými nástroji. Dochází tak k rozvoji hudební tvořivosti. Je určen pro všechny věkové

---

⁵² MACHKOVÁ, Eva. *Jak se učí dramatická výchova*. 2. Praha: Nakladatelství AMU, 2017, s. 131-132. ISBN 978-80-7331-089-9.

⁵³ MACHKOVÁ, Eva. *Metodika dramatické výchovy: Zásobník dramatických her a improvizací*. 13. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2015, s. 85-86. ISBN 978-80-7068-298-2.

---

kategorie a nezáleží na úrovni hudebnosti jedince. Z tempa řeči vyplývá i třídobý a dvoudobý rytmus a jeho možné zpomalování a zrychlování. Přidává se pohyb za užití např. bubínku.⁵⁴

4.3.4 OBJEVOVÁNÍ SEBE SAMA

Člověk je v dnešní době velmi uspěchaný a informacemi přeplněný. Proto smyslové uvědomování je poměrně zanedbaná činnost a je třeba ji uměle podmiňovat. Dramatická výchova vede člověka i k tomu nejhlubšímu jádru, kdy mu dává prostor poznat neobjevené. Každý vnímá výrazné zvuky a vjemy, které jedince upoutají, ale málokdo se již věnuje vnímání okolí v klidném či tichém prostředí. Nemusí se jednat jen o zvuky, ale může jít i o uvědomování si sebe sama. Uvědomovat si, jak se zrovna cítím, nad čím přemýšlím, proč nad tím přemýšlím, co se zrovna děje kolem mě, jestli mě třeba něco nebolí nebo jestli něco necítím.

K těmto procesům vedou tzv. *smyslové hry* v dramatické výchově. Na jejich základě si jedinec uvědomuje a poznává okolí, např. barvy či objekty, které si poté znovu přemítá, vyobrazuje atd. V *Kimově hře* a jejich variantách figuruje i rozvíjení paměti zapamatováváním si viděných předmětů. Většinou se z těchto her v dramatické výchově skupina dostane k *pantomimě, situační, charakterizační* či *dějové improvizaci*. Velmi důležitou roli zde má opět učitel, který žáky celým procesem provází, podněcuje v nich otázky a probouzí emoce.⁵⁵

4.4 SPOLEČNÉ ZNAKY

Z předešlých dvou kapitol je jasné, že hudební a dramatická výchova má mnoho společného, díky rozvíjení a zdokonalování určitých schopností a dovedností na základě tvořivých metod, vedení k seberozvoji, sebepoznávání či emocionalitě. Vzájemným propojením lze naplnit *klíčové kompetence*. Při výchově hudební lze využít všech dramatických metod, které zde byly zmíněny – *hra v roli, sochy, pantomima, živé obrazy atd.* jako doplněk k připravenému pedagogickému dílu. K dramatické výchově

---

⁵⁴ *Tvořivá dramatika 1: Časopis o dramatické výchově, literatuře a divadle pro děti a mládež* [online]. XXIV. Praha, 2013 [cit. 2022-04-04]. ISSN 1211-8001. Dostupné z: https://www.drama.cz/periodika/td_archiv/td2013-1.pdf, str. 18

⁵⁵ MACHKOVÁ, Eva. *Metodika dramatické výchovy: Zásobník dramatických her a improvizací*. 13. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2015, s. 86-87. ISBN 978-80-7068-298-2.

---

neodmyslitelně patří hudba, která se při různých aktivitách hojně využívá. Důležitou společnou složkou jsou tvořivé činnosti a práce s vlastní představivostí, kreativitou a improvizací. Mnoho hudebních programních děl lze využít jako základ pro některou z dramatických metod. Artificiální i nonartificiální skladby tak učitel může využít jako inspirační zdroj, na jehož základě lze vytvořit dramatické aktivity. Ve výsledku se tedy dají použít v dramatické výchově všechny složky hudební výchovy – *vokální* jako práce s hlasem i základy zpěvu, přičemž získané dovednosti uplatníme v deklamaci slov, artikulaci, mluvní intonaci, *instrumentální* lze využít při práci s rytmem v rámci dramatických aktivit, ve kterých se využívá hra a improvizace na jednoduché nástroje a hudební doprovod, *poslechová*, díky které může hudební dílo či zvuk nabídnout inspiraci pro téma dané aktivity či další techniky a *pohybová* je ve výsledku velmi totožná a vzniká na základě stejných principů. Získané pohybové dovednosti můžeme uplatnit při tanci různých stylů a v rámci aktivit založených na rytmu a pohybu.

4.4.1 PRÁCE SE ZVUKY

Zaznamenávání zvuků přírody, hlasů či materiálů (nábytek, tužky, pravítka) při dramatické výchově různými technikami (graficky znázorněné na papír, nahrané na magnetofon) a melodie reprodukováného hudebního díla, zpívané písně či hrané skladby na nástroj (zaznamenané do notové osnovy, graficky zakreslené na papír, nahrané na nahrávací zařízení) jsou nepostradatelnými složkami pro tvorbu jak dramatickou, tak hudební. Lze je využít při aktivitách, které vyžadují hudební záznam. Za prvé jej můžeme využít jako základ při tvorbě hudebního doprovodu, kdy žáci mohou své zaznamenané zvuky převést na PC či tablet a přidávat tak další zvuky, obměňovat je či kombinovat (při této tvorbě by se vyžadovala předešlá zkušenost s PC a jednoduchým zvukovým editorem např. Audacity). *Pro studenty na druhém stupni může být zajímavá činnost s technologiemi, které se mohou stát dobrým pojítkem pro hudební a dramatickou činnost. Vhodným příkladem se tak může stát zmíněný magnetofon.*⁵⁶ Lze ho poté uplatnit při dramatické etudě. Za druhé lze grafický či notový zápis využít jako základ a inspiraci pro další hudební variace. Skupina tak může vytvořit své hudební dílo (jednoduchými nástroji).

---

⁵⁶ WAY, Brian. Rozvoj osobnosti dramatickou hrou. *Rozvoj osobnosti dramatickou hrou*. 2. Praha: Sdružení pro tvořivou dramatikou, 2014, s. 34-39. ISBN 978-80-903901-4-0.

„Pozorování radosti dětí ze zvuku a z jejich způsobu dělání zvuků nám dává základ, na který můžeme navázat, uvažujeme-li o zvuku nebo hudbě jako součásti dramatické výchovy – včetně pohybu a tance. Úvahy tohoto druhu mají zřetelnou souvislost s prací, o niž se pokoušíme jako o součást hudební výchovy mladých lidí anebo přesněji hudebního vnímání, a to určitě se staršími věkovými skupinami. Nemusejí zde vznikat rozpory, ale často se vyskytují, protože jsou způsobeny malým pochopením pro fakt, že děti a mladí lidé poslouchají zvuk emocionálně, ne rozumově.“⁵⁷

S hudebním záznamem se zároveň pojí i práce s rytmem, jež je nepostradatelnou složkou v obou estetických výchovách. Využívána je jak v předešlém odstavci o práci se zvukem, tak v rámci pohybových i vokálních aktivit.⁵⁸

---

⁵⁷ WAY, Brian. Rozvoj osobnosti dramatickou hrou. *Rozvoj osobnosti dramatickou hrou*. 2. Praha: Sdružení pro tvořivou dramaturgii, 2014, s. 74. ISBN 978-80-903901-4-0.

⁵⁸ WAY, Brian. Rozvoj osobnosti dramatickou hrou. *Rozvoj osobnosti dramatickou hrou*. 2. Praha: Sdružení pro tvořivou dramaturgii, 2014, s. 77. ISBN 978-80-903901-4-0.

---

5 MUZIKÁL A NÁVRH PRO JEHO MOŽNÉ VYUŽITÍ

Předmětem pro tuto kapitolu je muzikál, hudebně-dramatické činnosti a jejich propojení, které by bylo možné uplatnit na 2. stupni ZŠ a víceletých gymnáziích v rámci hudební či dramatické výchovy. Syntéza těchto dvou výchov za pomoci prvků muzikálu by se tak mohla stát vhodným podnětem pro rozvoj hudebních a dramatických schopností.

5.1 MUZIKÁL JAKO PROSTŘEDEK

V této kapitole budeme vycházet z dosavadního textu bakalářské práce a odborných článků. Jelikož je muzikál mladá a moderní forma, v propojenosti se školním prostředím, hudební výchovou a osobnostně-sociálním rozvojem jedince, jsem nenašla žádnou publikaci, která by se této problematice věnovala. Vzhledem k časové dotaci pro praktické ozkoušení se tématu budeme věnovat spíše teoreticky. Bude předložen pouhý návrh pro možné zpracování tohoto nápadu, který by byl možný využít při výuce formou projektu.

5.1.1 INTEGRACE JEDNOTLIVÝCH SLOŽEK

Výrazným a výjimečným prvkem muzikálu je integrace všech jeho složek – hudba, mluvený projev a tanec. Snaží se o dokonalou syntézu příběhu, zpěvu, hudby, tance i zábavy do podoby, kdy žádná z těchto částí nebude převažovat nebo nějakým způsobem nezapadat do celého díla. Všechny složky mají za úkol se navzájem doplňovat a přispívat tak ke společnému propojení. Dobře promyšlenou výstavbou vzniká gradace celého díla díky správně zvolenému vyvážení mezi těmito složkami. Ve výsledku tedy jednotlivé výstupy nejsou v muzikálu hodnoceny jako samostatné výkony, ale hledá se význam dané složky v celém komplexu díla, jeho souvislosti v rámci celého příběhu. To evokuje prvotní spojitost, a to stejnou potřebu hudební výchovy dle RVP ZV a moderních pedagogických trendů v rámci hudebních činností. *„Učivo hudební výchovy je v RVP ZV rozčleněno do obsahových domén, které jsou v podstatě reprezentovány jednotlivými hudebně výchovnými činnostmi. Samotná skutečnost, že očekávané výstupy, jako nedílná součást vzdělávacího obsahu, nejsou jednotlivým doménám přiřazeny, ale stojí nad nimi, předjímá ono žádoucí komplexní pojmání hudební výchovy v tom smyslu, že jednotlivé činnosti od sebe nelze oddělovat, ale je nutné je realizovat (nabídnout) společně v rámci probíraného*

---

tématu. Jedná se v podstatě o oborovou integraci - tzv. integraci v rámci hudby, kdy je zapotřebí organicky propojit všechny složky hudební výchovy při zmocňování se určitého hudebního problému.⁵⁹

Druhým bodem, který zřetelně propojuje zásady muzikálu a fúzi hudební a dramatické výchovy je fakt, že muzikál stojí na základě dramatu, hudby a tance, tzn. samostatných uměleckých směrech, avšak svou podstatou boří hranice mezi jednotlivými druhy umění a zároveň je naopak spojuje a hledá společné a navzájem se podporující stavební prvky. Jednotlivé umění se tedy jako samostatné směry transformují do komplexního obsahu a jsou součástí celého spojujícího žánru – muzikálu. Proto by se dramatická výchova mohla uplatnit při hudební výchově jako pomocný doplněk, který umožní hlubší vnímání hudebního světa. „Zároveň mají jak hudební, tak dramatická výchova mnoho společných principů založených na tvořivosti a vlastní umělecké invenci.“⁶⁰ Nejzákladnější linií tedy tvoří dramatický děj, na kterém jsou vystaveny jednotlivá hudební a taneční čísla, která tuto linii rozvíjí, obohacují a doplňují, jsou součástí, nikoliv samostatnými oddíly. Libreto dotváří věrohodné situace. Autorův záměr je tedy komplexní zážitek z celého díla. Se stejnou myšlenkou by tak měly fungovat hudební činnosti. Žák by si měl odnést kompletní a propojený „zážitek“.

5.1.2 MUZIKÁL A VOKÁLNÍ PRVKY

Jak již bylo zmíněno, hudební složka je neoddělitelnou částí muzikálu. Stává se součástí příběhu, který rozvíjí a zároveň charakterizuje jednotlivé postavy, jejich emoce a pocity. Dokáže vyjádřit a popsat atmosféru jednotlivých situací. Zároveň je také vystavěna na základě interakcí mezi jednotlivými herci. Slouží jako komunikační a vyjadřovací prostředek, proto tedy nefunguje „pouze“ jako hudební a pěvecké číslo, kdy jedinec předvede všechny své hlasové dovednosti, ale jako prvek, který má v příběhu přesah a umožňuje hercům jednat.

---

⁵⁹ CHARALAMBIDIS, Alexandros. Komplexnost hudební výchovy. *Metodický portál RVP.CZ* [online]. 2004 [cit. 2022-06-26]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/z/89/KOMPLEXNOST-HUDEBNI-VYCHOVY.html>

⁶⁰ Propojení hudební a dramatické výchovy. In: PhDr. Dana Novotná, Ph.D. *IMUZA: Jedinečnosti uměleckého výrazu k inkluzivnímu vzdělávání* [online]. [cit. 2022-06-26]. Dostupné z: <https://www.imuza.upol.cz/site/index.php/2018/08/31/propojeni-hudebni-a-dramaticke-vychovy/>

Proto by se muzikálová hudební čísla mohla stát velmi dobrým základem pro vokální činnosti, aktivity a jejich následné zpracování. Při hudební výchově se jak zpívá, tak využívá různých cvičení, která žáka učí pracovat s dechem a hlasem, popř. rytmikou. Tyto aktivity by významově obsahovaly daný děj a sdělení, který by byl dobře propojitelný s dalšími aktivitami v rámci hudebních činností. Zároveň by se tak po správné volbě hudebních čísel vhodných pro studenty 2. stupně ZŠ a víceletých gymnáziích mohly stát základem pro učení se technikám zpěvu – jako již zmíněná práce se správnou artikulací, držením těla, tvořením tónu, dechu atd. Atraktivitě neubírá ani zpěvná a lehce zapamatovatelná melodie muzikálových písní, která může podněcovat aktivitu a zájem žáka.

Dle Váňové jsou možnosti, díky kterým lze realizovat pěvecká cvičení. Zároveň by se tak mohly stát konkrétními východisky pro práci s danou populární písní, která úzce souvisí s dějem celého muzikálu. Tato možnost již vytváří spoustu podnětů, se kterými lze pracovat. Nejen, že celý příběh či text daného muzikálu může vzbudit nápady pro tvorbu daných cvičení a pedagog bude moci čerpat z vícero podnětů, ale může celou výuku vokálních činností žákovi zatraktivnit a motivovat jej pro následující práci s ostatními činnostmi HV:

- *imitace*
- *slyšené písně nebo melodické úryvky*
- *zpěv z představy*
- *vokální intonace*
- *pěvecká tvořivost (improvizace)*
- *tvořivá intonace*⁶¹

Procvičování této složky je neodmyslitelnou součástí hudebního vývoje jedince. Díky ní se rozvinou žákovy hudební schopnosti a dovednosti. Do budoucna tak bude moci čerpat ze svých zkušeností a snadněji se mu bude daná následující hudební činnost reprodukovat i tvořit.

---

⁶¹ VÁŇOVÁ, Hana. Průvodce učitele hudební výchovy tvořivou intonací. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2004. s. 6. ISBN 80-7290-155-9.

5.1.3 MUZIKÁL A INSTRUMENTÁLNÍ PRVKY

Instrumentální složku lze využít podobným způsobem jako v předchozí kapitole o propojení muzikálu s vokálními činnostmi. Jedná se o práci s hudbou, která je neodmyslitelnou součástí. Muzikálová hudba má obdobné funkce jako zmíněná pěvecká čísla – tedy umocňuje děj, popisuje atmosféru, vyvolává emoce a pocity. Se správnou volbou lze opět tyto díla uplatnit i v rámci instrumentálních činností. Mohli bychom tak využít Orffovy nástroje a různá rytmická cvičení, která by byla vhodná v korespondenci s určitým muzikálovým dílem.

Využít lze například zmíněnou rytmickou deklamací slov a textů z muzikálu s využitím elementárního hudebního doprovodu, dotváření různých dialogů a scén bicími nástroji, práci se zmíněným magnetofonem, zachycování zvuků, následnou úpravu a využití při dramatických ztvárněních, hru na tělo, poznávání rytmů a nástrojů, instrumentální improvizaci. Zkrátka základem pro tyto aktivity by se mohla stát hudba převzatá z muzikálů, se kterou by se v rámci všech těchto činností pracovalo. Mohou být využívány například jen klavírní úpravy pro snadnější hudební porozumění. Hudební dílo se opět stane prostředkem, jenž by mohl být základem pro určitou hudební instrumentální činnost, díky které žák rozvine své rytmické cítění a instrumentální schopnosti, jako jedinec, i v rámci spolupráce ve skupině, a bude úzce souviset s ostatními hudebními a dramatickými aktivitami.

5.1.4 MUZIKÁL A POSLECHOVÉ PRVKY

Při poslechových činnostech by mohl být muzikál využit velmi dobře. Nejen kvůli širokému výběru, ale i kvůli hudebnímu podtextu, který může vybízet k dalším možným aktivitám. Nejjednodušší cestou by bylo vybrat píseň z muzikálu, kterou bychom využily i při ostatních činnostech, tak aby docházelo k vzájemné a potřebné integraci. Žáci by mohli analyzovat skladbu skrze hudební stavbu, poznávat žánry, jednotlivé výrazové prostředky, styly, autory, nástroje, a zároveň ji vnímat jako propojující prvek, který je třeba vnímat v kontextu celého muzikálového díla. Lze zároveň objevovat i emocionální stránku jedince a popisovat tak pocity, které hudba vyvolává. Nemuseli bychom muzikál využít jen při probírání nonartifciální hudby, ale šlo by jej aplikovat i jako prostředek pro vyvolání emocí či různých myšlenek a představ k navazující práci v rámci ostatních hudebních aktivit. U

žáka by mělo docházet na tomto základě k rozvoji poslechových schopností, měl by lépe rozpoznávat hudební sdělení a nechat je působit na své představy a postoje. Aktivity v rámci poslechových činností také mohou sloužit k učení se správnému zpracování informací, utváření vlastních postojů k hudebnímu světu a objevování sebe sama.

5.1.5 MUZIKÁL A HUDEBNĚ POHYBOVÉ PRVKY

Stejně tak, jako u předešlých kapitol, se i pohybové činnosti staly neoddělitelnou součástí hudební výchovy. Podobným principem v muzikálu hraje důležitou roli také taneční a pohybová složka. V obou případech se tak nejedná o samostatný oddíl, který ztvárňuje svůj vlastní obsah, ale o navzájem se integrující prvek s ostatními činnostmi s metaforickým pojetím a osobnostně-sociálními rozvojem.

Hodiny hudební výchovy se mohou stát pro jedince jediným zážitkem, kde se bude věnovat takovým tvůrčím a pohybovým aktivitám v propojení s hudbou, historií a dramatem. Tyto činnosti mají zprostředkovat přímý kontakt jedince s hudebními díly a umožnit mu tak dokonalejší a detailnější hudební vnímání. V kombinaci s vokálními a instrumentálními činnostmi lze docílit rozvíjení hudebních dovedností – hudební projev, interpretace daného díla pohybem a tak dále. Pohyb se tedy může stát prostředkem, díky kterému bude jedinec jiným způsobem vnímat hudbu a objevovat cesty k dalšímu rozvoji a nápadům. Na druhou stranu se tak díky učení tomuto vnímání může jedinec vytvářet pohybově kultivované projevy. Obdobným způsobem bychom tak mohli vnímat i muzikálovou hudbu a tanec. Tyto dvě složky mezi sebou spíše komunikují a stávají se sdělovacím prostředkem společného obsahu či příběhu. Proto si myslím, že by muzikálová hudba mohla být ideálním námětem pro hudebně pohybové činnosti. Lze ji zařadit do určitého příběhu, který má atmosféru, určuje období, i různé situace a zápletky, které by šly využít pro tyto aktivity. Zároveň by tak propojovala i vokální, instrumentální a poslechové činnosti, protože v rámci všech těchto prvků lze pracovat s jedním muzikálem, či určitým dílem nebo pouze s muzikálovou písní. Spojujícím prvkem by byl příběh daného muzikálu.

Pohyb je v tomto případě komunikací duše přetvořenou do motorické výpovědi. Důležitá je emocionální i dějová rovina, která by se projevovala při různých aktivitách jinou intenzitou. Lze jím vyjádřit různé situace, kde bychom metodami zasahovali i do

---

dramatické činnosti, využít by šla také hra na tělo, která by zároveň propojovala i rytmické a vokální prvky. Práce s představou by také umožňovala pohybovou improvizaci a vytváření různých pohybových etud. Žáci by dále pracovali jak s dynamikou, barvou a výškou tónů, tak s pohybem melodie a tempem.

5.1.6 MUZIKÁL A TVOŘIVĚ DRAMATICKÉ ČINNOSTI

U muzikálu je stěžejní dramatický děj, který se stává propojujícím prvkem všech jednotlivých složek. Stejným způsobem by se tak mohly stmelovat všechny zmíněné hudební činnosti obohacené o celou tvořivou dramaturgii a její metody a techniky. Jak jsem již zmiňovala, inspiraci pro základ dramatických činností můžeme čerpat téměř všude, v tomto případě by se jednalo o konkrétní muzikálové dílo, které má svůj vlastní příběh a charakterizované postavy. Tím vzniká nepřeberné množství podkladů pro různé dramatické aktivity. Ať například v rámci metody *hry v roli* či pro různé techniky jako *živý obraz*, *vnitřní hlas*, *interview* nebo *improvizaci*.

Hudební činnosti tak mohou být obohaceny i těmi tvořivě dramatickými, které by se mohly zároveň stát základem pro vokální, poslechové, instrumentální a hudebně pohybové aktivity, a také rozvíjet kreativní složku jedince, což je během hodin hudební výchovy nepostradatelné. Například se žák skrze dramatické aktivity lépe vžije do některé situace nebo lépe pochopí charakter postavy a využije je při další činnosti.

Spojujícím prvkem obou výchov je v tomto případě pohyb, práce se slovem i hlasem a hudba, obdobně jako u muzikálu. Dle mého názoru můžeme správnou integrací hudební a dramatické výchovy za pomoci muzikálu docílit harmonického rozvoje u jedince v hudebně kreativním světě.

5.2 MUZIKÁL A JEHO MOŽNÉ VYUŽITÍ VE VÝUCE

Jedna z možných realizací by ve školním prostředí pro časovou náročnost mohla vytvořit například forma projektové výuky. *„Pomocí této výukové metody jsou žáci vedeni k samostatnému zpracování určitých komplexních úkolů či řešení problémů spjatých s životní realitou. Charakteristickým znakem projektové výuky je cíl, který je představován*

---

*určítým konkrétním výstupem, tj. výrobkem, praktickým řešením problému, ... Projekty často mají podobu integrovaných témat, využívají mezipředmětových vztahů.*⁶²

Muzikál by mohl být právě zajímavý a vhodný pro svoji rozmanitost a atraktivnost. Jeho pestrá forma by mohla dát pevný základ pro tvorbu výuky, při které by se žáci mohli uplatnit ve více směrech – ať už při uměleckých aktivitách, tak i například v situacích, kde se lze zapojit organizačními a komunikačními schopnostmi. Mohl by tak dát prostor pro vznik kreativního a tvůrčího místa, ve kterém by se jedinec dokázal realizovat.

---

⁶² ZORMANOVÁ, Lucie. *Projektová výuka* [online]. 2012 [cit. 2022-06-26]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/s/14983/PROJEKTOVA-VYUKA.html>

---

6 AŤ ŽIJÍ DUCHOVÉ!

Jako příklad využití jsme vybrali vhodný muzikál *Ať žijí duchové!*, který by se mohl stát prostředkem hudebních a dramatických činností pro 2. stupeň ZŠ a víceletá gymnázia. Zároveň tak na něm krátce lze znázornit návrh pro možnou aktivitu. Z důvodu rozsahu bakalářské práce i zaměření studia by následující kapitola byla vhodná pro navazující praktickou část diplomové práce.

Muzikál *Ať žijí duchové!* vypráví příběh o zřícenině hradu Brtník, na kterém dle skupiny dětí žijících ve městečku pod zříceninou straší. Osud hradu a na něm žijícího tamního ducha rytíře Brtníka je nejistý, jelikož vedoucí samoobsluhy Jouza chce na tomto místě pěstovat žampióny. Díky spojení dětské vynalézavosti a kouzel se zřícenina podaří opravit. V příběhu se zároveň promítá dětská láska, každodenní strasti obyvatel žijících pod Brtníkem, kouzla, skřítkové a také odvaha.

Tento příběh se tak může stát inspirací pro jednotlivé konkrétní aktivity.

6.1 NÁSTIN MOŽNÝCH HUDEBNĚ-DRAMATICKÝCH AKTIVIT K DANÉMU MUZIKÁLU

Při vokálních činnostech lze pracovat s velkým množstvím písní od Jaroslava Uhlíře a Zdeňka Svěráka. Patří mezi ně např.: *Hajný je lesa pán*, *Píseň Leontýnky*, *Skřítkové tesaři*, *Zavolejte strážce*. Jsou melodicky a harmonicky nenáročné, zároveň jsou velmi nápadité a chytlavé. V originálním znění je zpívají děti, tudíž mohou být vhodné pro žáky 2. stupně ZŠ. Lze při práci s nimi uplatnit intonační cvičení – tonální i intervalové za pomoci fonogestiky a různé pěvecké tvůrčí aktivity zapojující rozvoj představivosti – *hra na ozvěnu*, *napodobování zpěvu dané postavy a hledání charakteristických prvků*, *hra na sólistu*, kdy jeden žák nebo menší skupina zpívá hlavní melodii a doprovází ho zbytek třídy zpěvem tónického kvintakordu a jeho obrátů. Díky zřetelnému a jednoduchému tempu daných písní můžeme využít rytmická cvičení jako *rytmickou štafetu*, *ozvěnu*, *hádanku* či *diktát*. K dechovým a artikulačním cvičením, které jsou součástí vokálních činností, lze využít konkrétní scény z muzikálu a jeho text/scénář. Tvořivou metodou si žáci na základě konkrétních podnětů (scéna, atmosféra) mohou vytvořit krátký *jazykolam*, se zřetelem na samohlásky, jež jsou nositelem melodie a procvičovat tak správnou artikulaci. Zároveň také může sloužit k nezbytnému rozezpívání se.

Při instrumentálních činnostech by se dala velmi dobře využít hra na Orffovy nástroje, hra na tělo či předměty ve třídě (lavice, židle, dvě tužky) nebo vytváření zvuků různými materiály (papír, sešit). Žáci by například mohli na základě zhlédnuté ukázky beze zvuku či přečtení úryvku děje z muzikálu *Ať žijí duchové!* *improvizací* na základní instrumentář vytvořit atmosféru dané scény (vyjádřit emoce, náladu prostředí). Mohli by hudebně ztvárnit jednotlivé postavy a na základě *hádanky* zbytek třídy poznávat, o jakou postavu se jedná. Pracovat by se také dalo s *vytvářením jednoduchých doprovodů* k daným písním. Praktikovat dle mého názoru by šla *hra na rytmickou štafetu s obměnou*, kdy učitel vytleská základní rytmický motiv písně a žáci ho postupně opakují a obměňují, další příkladem by mohlo být *rytmické přetváření slov*, kdy učitel řekne slovo či krátký úryvek spjatý s dějem a žák ho přetvoří na rytmus, který zahraje na tělo. Valná většina příběhu se odehrává v přírodě, tudíž by se také dalo pracovat s různými zvuky zvířat a rostlin, díky kterým by se dala uplatnit *hra na přírodní materiály*, jež by asociovala různé zvuky přírody, se kterými by se dále mohlo v dramatických a vokálních hrách pracovat.

Při poslechových činnostech lze začít opačným způsobem nežli u těch instrumentálních. Žákům může být představena hudební ukázka (nejlépe pouze v instrumentálním provedení) jedné písně z muzikálu a na jejím základě dále pracovat formou *vymyšlení krátkého příběhu (i básně)* či *výtvarného konkrétního/abstraktního obrazu*, jenž vzniknou vytvořenými asociacemi spjatými s puštěnou hudbou. Opět by se tento příběh či dílo mohli stát základem pro další aktivity. Učitel může vybrat určitou pasáž z dané písně, zhruba 20 s a žák na jejím základě vytvoří kreslenou linkou *melodický průběh*, kdy se především zaměřuje na výšky tónů. Uplatnit by například také šla aktivita *melografu*, kdy si jedinec při prvním poslechu vytvoří 3-4 grafické značky. Při druhém poslechu si je spojí s melodií (např. 1. graf = 1. část sloky) a vytvoří tak melodický graf, kterým znázorní průběh a stavbu písně.

V rámci hudebně pohybových aktivit lze využít ve spojitosti s muzikálem *Ať žijí duchové!* hra *chůze po prostoru a povrchu (kde se nacházíme – např. na hradě Brtník, po jakém povrchu chodíme – po ostrých kamenech, měkké trávě)*, žáci tak přizpůsobují kroky. Další rozvinutější aktivitou může být vyprávění onoho zkráceného příběhu za doprovodu bubínku. Žáci tak mohou pohybově reagovat a přizpůsobovat rychlost a tempo chůze. Na vybranou píseň se slovy např. *Hajný je lesa pán, lze vymyslet 4 základní taneční*

(pohybové) kroky, které mohou vystihovat slova a podobným způsobem jako u aktivity „melograf“ tak pohybem vyjádřit průběh a stavbu písně. Dle mého názoru by také šla uplatnit hra *dirigent*, ve které jeden žák diriguje svůj orchestr (spolužáci), ve kterém jednotlivci hrají na imaginární nástroje, které rozeznají z dané písně (může se jednat o navazující aktivitu na poslechovou činnost). Široké uplatnění lze také najít v různých podobách *pantomimického ztvárnění* jednotlivých situací příběhu či písní.

Zmíněné činnosti jsou pouhým východiskem pro další rozvíjení aktivit a jejich vzájemné propojování a obměňování.

6.2 NÁVRH KONKRÉTNÍCH AKTIVIT

Tato podkapitola je věnována konkrétním aktivitám k písni „Skřítkové tesaři“, které jsou vybrané z předešlé části. Jedná se o nápady mnou vymyšlené, které by bylo možno ověřit v rámci vlastní pedagogické praxe a informovat o nich v diplomové práci.

Vhodnou formou pro školní prostředí by mohla být projektová výuka, která by byla vhodná z důvodu možného komplexního pojetí. Aktivity teoretické i praktické v této metodě na sebe mohou navazovat a navzájem se propojovat. Vyvrcholením je závěrečný produkt, jenž vytvoří žáci. V tomto případě by to tak mohla být prezentace tvůrčích výtvorů, které vznikly během uskutečněných hudebních a dramatických aktivit. Dle mého názoru by se daly aktivity využít i během běžné výuky hudební výchovy. Úskalí spočívá v širokém časovém rozpětí mezi jednotlivými vyučovacími hodinami, a tedy i danými činnostmi. Mohla by se tak vytrácet důležitost zmíněné integrace.

6.2.1 PÍSEŇ „SKŘÍTKOVÉ TESAŘI“

Píseň „Skřítkové tesaři“ je melodicky nenáročná, líbivá a lehce zapamatovatelná. V originálním znění ji zpívá rytíř Brtník a skupina dětí. Píseň je v $\frac{3}{4}$ taktu, přičemž je složena ze dvou tempově odlišných částí. Vzhledem k její stavbě by mohla být dobrým podnětem pro aktivitu *hra na ozvěnu*, ve které figurují dvě složky – hlavní a opakující se hlas. K obsahu písně, který vypovídá o probuzení skřítků ze spánku, jenž mají pomoci s opravou zříceniny, by mohla být zároveň podnětem pro dramatickou aktivitu *živé obrazy*. Dle mého názoru lze k této písni využít téměř veškeré aktivity výše zmíněné.

➤ „Hra na ozvěnu“

Tato konkrétní aktivita uplatněna na písni Skřítkové tesaři je určena pro 2. stupeň ZŠ a víceletá gymnázia. U jedinců rozvíjí cit pro rytmus, schopnost vokálního opakování a napodobování, provedení a kooperaci ve skupině. Žák jako jednotlivec nebo součást skupiny si vyzkouší práci s ozvěnou, která zde hojně figuruje. Odhadovaná časová náročnost je 15 min.

RVP ZV: *HV-9-1-03 reprodukuje na základě svých individuálních hudebních schopností a dovedností různé motivy, témata i části skladeb, vytváří a volí jednoduché doprovody, provádí jednoduché hudební improvizace.*⁶³

Situace: skupina v kruhu

Úkol: Třída je seskupena v kruhu na volném prostoru. Tento tvar podnítl lepší vzájemné napojení se na sebe a snazší interakci ve skupině. Učitel představí žákům v rámci již známého muzikálu Ať žijí duchové! píseň „Skřítkové tesaři“.

Hlavním úkolem je pojetí písně formou ozvěny (otázky-odpovědi). Žákům jsou rozdána dřívka, kterými společně udržují rytmus a vyťukávají 1. dobu. Učitel jako první vstoupí doprostřed kruhu a zazpívá první úryvek písně.

Obrázek 1

Následně odpovídá skupina v kruhu, která zároveň stále udržuje rytmus.

Obrázek 2

Obdobným způsobem se takto pokračuje v další části písně, kde se mění postup melodické linky. Učitel opět začíná:

Obrázek 3

⁶³ Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání 2021

Skupina žáků mu odpovídá:

Obrázek 4

Varianty: Tato aktivita jde mnohými způsoby variovat. K první obměně může dojít způsobem, že předzpívávající bude žák nebo menší skupina žáků. Vyzkouší si tak vedoucí pozici „otázky“, kdy je třeba dodržet správnou intonaci i rytmus.

K dalším těžším obměnám může dojít rozvinutějším rytmickým doprovodem. Rozdělíme třídní skupinu na tři části a každé z nich určíme rytmický doprovod. Nástroje si mohou zvolit sami po domluvě ve skupině. Lze opět využít Orffovy nástroje. Rytmus se udržuje ve čtvrtvých dobách.

SKUPINA 1 //
SKUPINA 2 ✨
SKUPINA 3 ○

Obrázek 5

➤ „Živé obrazy“

RVP ZV: DV-9-1-03 rozvíjí, variuje a opakuje herní situace (samostatně, s partnerem, ve skupině), přijímá herní pravidla a tvořivě je rozvíjí.⁶⁴

Tato metoda je v dramatické výchově hojně využívána. Píseň zde může být využita jako námět. Je vhodná pro třídní skupinu staršího školního věku a dospívající. Rozvíjí fantazii, vcítění se do různých situací a projev pohybem, gesty a mimikou. Tato metoda může být vhodná pro méně hudebně nadanou skupinu nebo jako doplňující dramatická aktivita k hudebním činnostem, jež může usnadnit seznámení se s dějem či představou o dané situaci a místě, kam je příběh a text písně zařazen.

Situace: kolektiv rozdělen na několik skupin po 3 žácích

⁶⁴ Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání 2021

Úkol: Nejdříve si žáci poslechnou píseň „Skřítkové tesaři“ a přečtou text nebo se s ní seznámí hudební aktivitou, jak je vypsáno výše. Odhadovaná časová náročnost činí 40 minut.

Ukázka textu:

Skřítkové tesaři vylezte z mechu,
skřítkové tesaři vylezte z mechu.

Chopte se náčiní, postavte střechu,
chopte se náčiní, postavte střechu.

Skřítkové ze skal a skřítkové z lesa,
skřítkové ze skal a skřítkové z lesa.

Obrázek 6

Podstatou živých obrazů je sdělení pohybem bez mluveného slova. Jde o vytvoření nehybné „fotky“ či „obrazu“.

Úkolem pro každou skupinu je vytvořit živý obraz skřítků, kteří se právě probudili a začali pracovat. Po domluvě ve skupině vytvoří svou domluvenou scénu a ostatní žáci hádají, v jakém prostředí/situaci/místě se nachází, co právě dělají a jak se při tom cítí. Odvozují tak z jejich pohybů a mimiky.

Varianta: Dále se mohou živé obrazy variovat do minulosti a budoucnosti. Každá skupina tak vytvoří další dva živé obrazy o tom, jaká situace mohla předcházet a jaká navazovat. Spojením všech třech „obrazů“ může vzniknout scéna pro další dramatické aktivity.

ZÁVĚR

První kapitola je věnována žánru muzikál. Pro následující práci bylo třeba si tento směr definovat, popsat základní informace, nalézt jeho typické znaky, dozvědět se o nutných dovednostech muzikálového herce a krátké historii, abychom na tyto poznatky mohli navázat při hledání odpovědi na otázku, zda by muzikál jakožto syntetický útvar byl vhodným prostředkem a základem pro hudební a dramatické činnosti při hudební výchově či dramatické tvorbě.

Druhá kapitola zařazuje předměty hudební a dramatická výchova do Rámcově vzdělávacího procesu pro základní vzdělávání, popisuje jejich očekávané výstupy a vzdělávací cíle, dala základ pro následující možný návrh pedagogických aktivit v rámci konkrétního muzikálu *At žijí duchové*, které by bylo možné uplatnit při hudební či dramatické výchově na základě již ozkoušených metod a technik.

Popsané hudební činnosti, jejich využití, zařazení do výuky a stanovení cílů bylo nezbytné pro pochopení nutné integrace všech těchto složek. Na jejich základě jsou vytvořeny metody a techniky, kterými lze rozvíjet osobnost jedince, jeho hudební schopnosti a dovednosti, hudebně a kulturně ho vzdělávat, umožnit mu nalézt vlastní cestu k hudebnímu světu a vytvořit si tak na jeho základě svůj vlastní postoj k hudbě. To vše mají tyto činnosti za úkol. Dávají tak hudebnímu vzdělávání širší rozměr a dokáží jedince rozvíjet pomocí hudby.

S touto myšlenkou a stejným záměrem jsem se věnovala i následující kapitole o dramatické výchově. Zjistit, jakým způsobem může působit na jedince a dokáže jeho schopnosti rozvíjet. A také jakých metod a technik využívá, a které by zároveň byly vhodné pro použití v hudební výchově a v mém následujícím návrhu ve spojení s muzikálem.

Důležitým bodem se tedy naskytla kapitola o společných prvcích a jejich možných slučitelných aktivitách, protože obě výchovy mají mezioborový přesah a jejich plným využitím a možným doplněním hudební výchovy dramatickou tvorbou lze dosáhnout tvořivé činnosti, která je nepostradatelná v hudebně vzdělávacím procesu a muzikál tak může přispět nezbytnému propojení všech hudebních činností a zároveň dramatickými metodami podpořit kreativní složku jedince.

Abychom tyto společné prvky mohli využít v aktivitách a komplexně je podchytit, využijeme k tomu již zmiňovaný moderní žánr muzikál.

V poslední části bakalářské práce se věnuji konkrétním muzikálovým prvkům a hudebním aktivitám, jež by bylo možno sloučit a využít při výuce. Na závěr volím muzikál „Ať žijí duchové!“, jakožto vhodnou formu pro 2. stupeň ZŠ a víceletá gymnázia a popisují dvě konkrétní aktivity „hra na ozvěnu“ a „živé obrazy“, které jsem vybrala jako vhodná k písni „Skřítkové tesaři“.

Dle mého názoru muzikál, jakožto integrující forma, dokáže vytvořit místo pro žakovu tvořivost. Díky jeho pestrosti a atraktivitě by se mohl uplatnit a dostat se do širšího povědomí při výuce hudební výchovy. Neméně důležité je také dramatická výchova, která je, zdá se mi, stále dost opomíjena.

Muzikál zároveň boří izolovanost jednotlivých složek, což je při využití hudebních činností důležité. Lze tak poté k různým aktivitám přistupovat celistvě a přemýšlet nad jednotlivými činnostmi komplexněji. Spojující dramatický děj zároveň dává možnost se dalšími způsoby sebe vyjádřit a nechat jedince objevovat. Na základě svých prožitků z hudebních a pohybových činností tak může jedinec dál poznávat podstatu díla a vnímat propojenost – objevovat témata s přesahem do historie, politiky atd.

Díky specifickým znakům a dramatičnosti, se žánr muzikál jeví svou možnou funkční, obsahovou a metodickou náplní jako vhodný prostředek pro uplatnění v hudební výchově.

RESUMÉ

Tato bakalářská práce v úvodu seznamuje s žánrem muzikál, jeho stručnou charakteristikou a krátkou historií v zahraničí i ČR. V následující části se věnuje předmětům hudební a dramatická výchova, jež jsou východiskem pro navazující úsek o jejich společných prvcích. Na závěr jsou popsány hudební činnosti – vokální, instrumentální, poslechové i hudebně-pohybové a základní dramatické metody a techniky. Tento teoretický úvod slouží k následné fúzi muzikálu a daných činností. Žánr muzikál se stává pro navazující část bakalářské práce prostředkem pro využití hudebních a dramatických činností. Důležitým bodem je zde potřebná integrace činností, čemuž muzikál, jakožto mladá a atraktivní forma hudebního divadla, může přispět. Spojuje prvky pěvecké, instrumentální, herecké i taneční. Na závěr jsou popsány konkrétní aktivity, které by bylo možné uplatnit v rámci muzikálu *‘Ať žijí duchové!’*.

In the beginning this bachelor thesis presents the musical genre, its brief characteristics and its short history in Czech republic and abroad. In the following part are discussed musical and drama classes which create a starting point for the subsequent chapter about their mutual elements. In the end are described musical activities – vocal, instrumental, listening and musically-motional and fundamental dramatic methods and techniques. This theoretical introduction serves as a base to an ensuing fusion of musical and given activities. For the following part of the bachelor thesis musical genre is becoming an ideal instrument for utilization of musical and dramatical activities. An important point is a necessary integration of these activities and musical as a young and attractive form of musical theatre appears as a helpful contribution. It connects vocal, instrumental, acting and dancing elements altogether. At the end are explained specific activities which could be applied within the musical *‘Ať žijí duchové’*.

POUŽITÉ ZDROJE

LITERATURA

BÁR, Pavel. *Od operety k muzikálu: Zábavněhudební divadlo v Československu po roce 1945*. Praha: edice Disk, 2013, ISBN 978-80-7437-115-8

DANIEL, Ladislav. *Metodika hudební výchovy*. 3. Ostrava-Mariánské Hory: Montanex, 2010, ISBN 978-80-7225-329-6.

HERDEN, Jaroslav, JENČKOVÁ, Eva a Jiří KOLÁŘ. *Hudba pro děti: Vysokoškolská učebnice*. Praha: Karolinum, H + H, 1992, ISBN 80-7066-522.

HERDEN, Jaroslav. *Hudba jako řeč: O poslechu doma i ve škole*. Praha: Scientia, spol. s. r. o., pedagogické nakladatelství, 1998, ISBN 80-7183-126-3.

HURNÍK, Ilja a Petr ERBEN. *Česká Orffova škola: 1. začátky*. Praha-Bratislava: Supraphon, 1969, ISBN 02-263-69.

KULHÁNKOVÁ, Eva. *Hudebně pohybová výchova: Metodická příručka pro hudební výchovu ve škole*. Praha: Portál, 2000, ISBN 80-7178-437-0

KURKOVÁ, Libuše. *Dětská tvořivost v hudbě a pohybu: Pro lidové školy umění*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1981, ISBN 14-649-81.

MACHKOVÁ, Eva. *Jak se učí dramatická výchova*. 2. Praha: Nakladatelství AMU, 2017, ISBN 978-80-7331-089-9.

MACHKOVÁ, Eva. *Metodika dramatické výchovy: Zásobník dramatických her a improvizací*. 13. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2015, ISBN 978-80-7068-298-2.

PLÉHA, Tomáš. *Kompendium hudební výchovy*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2007, ISBN 978-80-7204-431-3.

PROSTĚJOVSKÝ, Michael. *Muzikál expres: Malý průvodce velkým muzikálem*. Brno: Větrné mlýny, ISBN 978-80-86907-49-9

SEDLÁK, František a kolektiv. *Didaktika hudební výchovy 2*. 2. vydání, Praha: Státní pedagogické nakladatelství Praha, 1984

SCHMIDT-JOOS, Siegfried. *Muzikál*. Praha – Bratislava: Editio Supraphon, 1968, ISBN 02-222-68

SÝKORA, Václav Jan. *Improvizace včera a dnes*. Praha: Panton, 1966

VALENTA, Josef. *Metody a techniky dramatické výchovy*. Praha: Grada, 2008, ISBN 978-80-247-1865-1.

VALENTA, Josef. *Kapitoly z teorie výchovné dramatiky*. Praha: ISV nakladatelství, 1994, ISBN 80-85866-06-4.

VÁŇOVÁ, Hana. *Průvodce učitele hudební výchovy tvořivou intonací*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2004. ISBN 80-7290-155-9.

WAY, Brian. *Rozvoj osobnosti dramatickou hrou*. 2. Praha: Sdružení pro tvořivou dramaturgii, 2014, ISBN 978-80-903901-4-0.

INTERNETOVÉ ZDROJE

KOŠŤÁLOVÁ, Vlasta. Proměna hudební výchovy v RVP PV. *Metodický portál RVP.CZ* [online]. Článek převzat z časopisu INFORMATORIUM, 2006, 1 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/468/PROMENA-HUDEBNI-VYCHOVY-V-RVP-PV.html>

MACKOVÁ, Silva. Dramatická výchova v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. *Metodický portál RVP.CZ* [online]. 2005 [cit. 2022-02-27]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/325/DRAMATICKA-VYCHOVA-V-RAMCOVEM-VZDELAVACIM-PROGRAMU-PRO-ZAKLADNI-VZDELAVANI.html>

Propojení hudební a dramatické výchovy. In: PhDr. Dana Novotná, Ph.D. *IMUZA: Jedinečnost uměleckého výrazu k inkluzivnímu vzdělávání* [online]. [cit. 2022-06-26]. Dostupné z: <https://www.imuza.upol.cz/site/index.php/2018/08/31/propojeni-hudebni-a-dramaticke-vychovy/>

Tvořivá dramatika 1: Časopis o dramatické výchově, literatuře a divadle pro děti a mládež [online]. XXIV. Praha, 2013 [cit. 2022-04-04]. ISSN 1211-8001. Dostupné z: https://www.drama.cz/periodika/td_archiv/td2013-1.pdf

OSTATNÍ ZDROJE

Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání 2021

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1-5 (vlastní zpracování)

Obrázek 6 – úryvek písně „Skřítkové tesaři“ Zděňka Svěráka